

Έργα πολιτισμού. Πολιτιστική πλατφόρμα, γιορτές πολιτισμού, Φορέας Ανάπτυξης & Προβολής Ερεσού. **Η ψυχή του τόπου.** Διεθνές Φεστιβάλ Κιθάρας, πολιτιστικές εκδηλώσεις, Φορέας Τουρισμού Μήθυμνας. Ανεμώτια, ηφαίστειο, φεστιβάλ αμπελουργίας. **Πολιτιστικές Δημιουργικές Βιομηχανίες.** Σκάλα Καλλονής, πανόραμα περιβαλλοντικού και πολιτιστικού πλούτου, Μεσότοπος, παραδοσιακός υδρόμυλος, πολιτιστικό κέντρο. Βρίσα, Πλωμάρι, αρχιτεκτονικές μελέτες. **Μετατρέπουμε τις ιδέες των ανθρώπων σε εργαλεία ευημερίας.** Παπάδος, Εταιρεία Αρχιπέλαγος, Ελαιοτριβείο Βρανά, εργαστήριο πολιτισμού, μουσικό φεστιβάλ. **Ενδυνάμωση κοινοτήτων.** **Ενίσχυση τουριστικού προϊόντος.** Συνεδριακό κέντρο, ιστορικό αρχείο, περιπατητικές διαδρομές, διαδρομές ορεινής ποδηλασίας, καταδυτικό κέντρο, κέντρο ενημέρωσης επισκεπτών. **Χαράζουμε μονοπάτια και δημιουργούμε διαδρομές ανάπτυξης.** Φιλοξενία, διαμονή, ευεξία, εστιατόρια, γαστρονομική παράδοση, τοπικά προϊόντα, μνήμη της γεύσης, από το μποστάνι στο τραπέζι. Καφεενία, καφές στη χόβολη, **σημεία συνάντησης & συνάθροισης.** Αναψυχή. Ανάπλαση δημοσίων χώρων. Διατηρητέα κτίρια. Καλλονή, Σκάλα Ερεσού, Πέτρα, Αυλάκι Πέτρας, Άναξος, Σκουτάρος, Νυφίδα Πολιχνίτου, Πλωμάρι, Μηλίες, Λουτρόπολη Θέρμης, Μόρια, Πυργί, Βαρεία, Νεάπολη, Αγία Μαρίνα. **Οι τοπικές κοινότητες οραματίζονται το νησί τους.** Η ανάπτυξη έχει ρίζες & η πρόοδος πρόσωπα. **Το LEADER επενδύει στους ανθρώπους και αλλάζει η**

ΛΕΣΒΟΣ

Επιχειρείν

στον Πολιτισμό
& τη Φιλοξενία

Δυνατότητες | Στρατηγικές | Προοπτικές

Επιχειρείν
στον Πολιτισμό & τη Φιλοξενία
Δυνατότητες | Στρατηγικές | Προοπτικές

1η έκδοση: 2025
Έκδοση: Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης Λέσβου Α. Ε.
Συντονισμός: Αναστάσιος Μ. Περιμένης - Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης Λέσβου Α. Ε.
Επιμέλεια έκδοσης - Συγγραφή κειμένων: Δέσποινα Παπαδήμα
Δημιουργικό - Σελιδοποίηση: Ειρήνη Κωνσταντίνου
Φωτογραφικό υλικό: Μιχάλης Αικατερίνης
Γλωσσική επιμέλεια - Διορθώσεις: Αβραάμ Σινασόπουλος

ISBN: 978-618-86324-1-7

Η παρούσα έκδοση τυπώθηκε σε 2.000 αντίτυπα
και διατίθεται δωρεάν

<https://clld-leader.etal-sa.gr>

Επιχειρείν στον Πολιτισμό & τη Φιλοξενία

Δυνατότητες | Στρατηγικές | Προοπτικές

Εισαγωγή

ΕΡΓΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Το όραμα πίσω από τις επενδύσεις	16
Χάρτης επενδύσεων πολιτισμού	20
Με τη φιλοσοφία LEADER	22
Φωτογραφίες επενδύσεων	24
Ιδέες και προοπτικές	30

ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

Το όραμα πίσω από τις επενδύσεις	34
Χάρτης επενδύσεων	36
Με τη φιλοσοφία LEADER	38
Φωτογραφίες επενδύσεων	40
Ιδέες και προοπτικές	46

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ – ΤΑΒΕΡΝΕΣ

Το όραμα πίσω από τις επενδύσεις	52
Χάρτης επενδύσεων	56

Με τη φιλοσοφία LEADER	59
Φωτογραφίες επενδύσεων	60
Ιδέες και προοπτικές	64

ΚΑΦΕΝΕΙΑ – ΚΑΦΕ

Το όραμα πίσω από τις επενδύσεις	68
Χάρτης επενδύσεων	72
Με τη φιλοσοφία LEADER	75
Φωτογραφίες επενδύσεων	76
Ιδέες και προοπτικές	80

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Χάρτης επενδύσεων	84
Με το όραμα LEADER	86
Φωτογραφίες επενδύσεων	88

35 χρόνια LEADER στη Λέσβο	92
----------------------------	----

Το LEADER αλλάζει τη Λέσβο

Ενισχύουμε δράσεις,
οικοδομούμε κοινές μνήμες,
αναζωογονούμε κοινότητες

Επενδύουμε στον πολιτισμό,
δημιουργούμε συνέργειες

Σχεδιάζουμε πολιτιστικά τοπία &
δημιουργούμε βιωματικές εμπειρίες

Υφαίνουμε το νήμα του πολιτισμού

Χαράζουμε μονοπάτια
και δημιουργούμε
διαδρομές ανάπτυξης

Μετατρέπουμε τις ιδέες των ανθρώπων
σε εργαλεία ευημερίας

Αναδεικνύουμε την ψυχή του τόπου

Η ανάπτυξη έχει ρίζες
και η πρόοδος, πρόσωπα.

Το LEADER επενδύει
στους ανθρώπους

Η ΛΕΣΒΟΣ είναι ένας τόπος που υποχρεωτικά «μαθαίνεις» να τον αγαπάς...

Γιατί είναι ένα νησί με αφάνταστο πλούτο, διαφορετικότητα, και ιδιαιτερότητες που κρύβουν υπέροχα μυστικά και διαρκείς εκπλήξεις!

Ίσως, αυτά τα χαρακτηριστικά της, σε πληθωρικό βαθμό, είναι και ένας λόγος για τις δυσκολίες που εντοπίζονται όσον αφορά την ανάπτυξή της. Απλά, πολλές φορές, δεν ξέρει κανείς από πού να ξεκινήσει.

Εμείς τελικά, ξεκινήσαμε, και με περηφάνεια παρουσιάζουμε, στις 3 εκδόσεις «ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ», τα αποτελέσματα του προγράμματος «Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων» (CLLD/LEADER) Νήσος Λέσβος, «Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη Αγροτικών & Παράκτιων Περιοχών της Νησιωτικής Υπαίθρου» Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΥΠΑΑΤ), μέτρο 19, της περιόδου 2018-2025. Και μοιραζόμαστε την εικόνα όλων αυτών των έργων που πραγματοποιήθηκαν στην εν λόγω προγραμματική περίοδο. Μέσα από εθνικές και παγκόσμιες οικονομικές και κοινωνικές κρίσεις, προσφυγικό και πανδημία, φτάσαμε τελικά στο σημείο να αντικρίζουμε τα ολοκληρωμένα έργα.

1991, LEADER η αρχή πριν 35 χρόνια. Γυρίζοντας πίσω το χρόνο, και ξεκινώντας από τον πρώτο Κανονισμό του 1991 και τις διαβουλεύσεις που οδήγησαν στην ίδρυση της ΕΤΑΛ τον Νοέμβριο του 1992, μπορεί κανείς σήμερα να δει πόσο έχει αλλάξει ο τόπος.

Τέλη 2025, αρχές 2026. Η προγραμματική περίοδος που ολοκληρώθηκε, αποτελεί μια κορύφωση. Οι επενδύσεις της Στρατηγικής που χαράχθηκε το 2016 και σήμερα ολοκληρώθηκαν, μας δίνουν το δικαίωμα, αυτό που ισχυρίστηκαμε το 2016 και φαινόταν ίσως υπερβολικό, σήμερα να δικαιώνεται και να τεκμηριώνεται. **Η Λέσβος αλλάζει, η Λέσβος με το LEADER άλλαξε.**

Μπορείτε και εσείς, μελετώντας αυτό το βιβλίο που φτάνει στα χέρια σας στα τέλη του 2025 και τις αυγές του 2026, σηματοδοτώντας μια πορεία 35 χρόνων, να μοιραστείτε το όραμα και την προσπάθεια μας να αναδείξουμε, ως Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης Λέσβου, τις προοπτικές και τις απέραντες δυνατότητες που υπάρχουν στον τομέα της ολοκληρωμένης ανάπτυξης μιας περιοχής. Στην επιτυχία που τεκμηριώνεται όταν υπάρχει **ΟΡΑΜΑ**, στοχοπροσήλωση, εργατικότητα, πίστη στις συνεργασίες και συνέργειες, διαφάνεια, υπομονή, και κυρίως εμπιστοσύνη.

Το τοπικό πρόγραμμα διέγνωσε προοπτικές και δυνατότητες στην αξιοποίηση της αγροτικής παραγωγής, στην εκμετάλλευση των παραγωγικών πόρων της Λέσβου, σεβόμενο το φυσικό περιβάλλον, και βασιζόμενο στην καινοτομία

και την αποτελεσματικότητα. Ταυτόχρονα, εντόπισε και ανέδειξε μια σειρά από συγκριτικά πλεονεκτήματα όπως η ποικιλομορφία της Λέσβου και ο πολιτισμός του τόπου.

Μπορείτε, με το βιβλίο αυτό, να μοιραστείτε μαζί μας την προστιθέμενη αξία που το πρόγραμμα **LEADER** διαχρονικά δημιουργεί στο νησί μας, την ανθεκτικότητα που στηρίζει, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, την ανάγκη για διαφοροποίηση.

Η Στρατηγική μας επικεντρώθηκε στην αναγνώριση τοπικών αναγκών και διαμόρφωσε στόχους ποιοτικού εκσυγχρονισμού του τουριστικού προϊόντος και ενίσχυσης του, βελτίωση της ελκυστικότητας, διατήρηση και ανάδειξη των πολιτισμικών στοιχείων και χαρακτηριστικών της Λέσβου, ενίσχυση του κοινωνικού ιστού.

Η Στρατηγική μας είναι ανθρωποκεντρική με την πεποίθηση ότι «οι κοινότητες συγκροτούνται, μεταξύ άλλων, οικοδομώντας κοινές μνήμες». Κάθε επένδυση στον πολιτισμό, είναι μια επένδυση στο ίδιο το κοινωνικό κεφάλαιο ενός τόπου και ενισχύει την κοινωνική ένταξη, ενισχύει το αίσθημα του ανήκειν, δημιουργεί αισθήματα αξιοπιστίας συμμαχίας, επιβεβαιώνει την αξία του ατόμου και δημιουργεί μικρά κοινωνικά οικοσυστήματα, που αναβαθμίζουν τη ζωή των ανθρώπων.

Με στόχο την ποιότητα του παρεχόμενου τουριστικού προϊόντος, η Λέσβος επένδυσε σε μονάδες φιλοξενίας, στην εστίαση και στην αναψυχή, όχι μόνο για τους επισκέπτες αλλά και για τους ίδιους τους κατοίκους του νησιού, διατηρώντας την αυθεντικότητα. Με σαφές **OPAMA** πίσω από κάθε επένδυση, προχωρήσαμε σε δράσεις με στόχο:

- Εκσυγχρονισμό & βελτίωση του τουριστικού προϊόντος
- Σχεδιασμό βασισμένο στον χαρακτήρα του νησιού - Έμφαση στην διαφοροποίηση
- Ανταγωνιστικότητα, ανθεκτικότητα και μετριασμός εποχικότητας
- Διατομεακή συνέργεια και δημιουργία εγχώριας προστιθέμενης αξίας
- Δημιουργήσαμε σημεία συνάντησης & συνάθροισης, «την πρώτη καλημέρα της ημέρας»
- Εκδηλώσεις Πολιτισμού, με ενίσχυση της πολιτισμικής έκφρασης,
- Κέντρα Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων.
- Υπηρεσίες εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων

Μόνο κατά την τρέχουσα περίοδο, επενδύονται με το τοπικό πρόγραμμα πάνω από **30 εκατ. ευρώ**, συνολικής επένδυσης σε **214 πράξεις**, κυρίως από το **Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης** αλλά και το **ΕΠΑΛΘ** με μια ενιαία στρατηγική.

Είναι βαθιά πεποίθησή μας - τεκμηριώνεται από την αξιολόγηση του προγράμματος -, ότι αυτός ο σχεδιασμός, ενίσχυσε την ανθεκτικότητα της Λέσβου, κατά τις πολλαπλές κρίσεις των τελευταίων ετών και δημιούργησε μια στέρεη βάση για την ανάπτυξη. **Η Λέσβος άλλαξε, η Λέσβος αλλάζει**, τα αποτελέσματα γίνονται όλο και πιο ορατά, και μας χαρίζουν αισιοδοξία για τον τόπο μας και το μέλλον του.

Η συνεχής αναζήτησή μας για την «Κοινωνική Απόδοση Επένδυσης», αποτελεί μια καινοτόμο μεθοδολογία σχεδιασμού στην τοπική ανάπτυξη. Είναι ταυτόχρονα μια αναπτυξιακή πρόκληση, που απαιτεί την συμμετοχή όλης της κοινωνίας. Η Ομάδα Τοπικής Δράσης, η ΕΤΑΛ Α.Ε. είναι ο αντικατοπτρισμός της περιοχής και της κοινωνίας της. Σχεδιάζει και υλοποιεί αποτελεσματικά, επειδή το κοινωνικό σύνολο συνεργάζεται, είναι δεκτικό στην πρωτοτυπία, στην ποιότητα και συμμετέχει ενεργά και παραγωγικά.

Ελπίζουμε, μέσα από τις σελίδες αυτής της έκδοσης, να δώσουμε στους κατοίκους του νησιού μας, όχι μόνο απαντήσεις, αλλά και ενδιαφέροντες προβληματισμούς και ιδέες, που θα τους οδηγήσουν στα δικά τους συμπεράσματα.

Ταυτόχρονα, ευελπιστούμε, να εμψυχώσουμε νέες ιδέες και ενέργειες για την αξιοποίηση της αναπτυξιακής ροπής των τελευταίων ετών, ενόψει της νέας μας προσπάθειας, που ξεκινά το 2026, για μια ανανεωμένη ανταγωνιστικότητα, με ανανεωμένη εμπιστοσύνη, με όραμα την αναζωογόνηση και αναγέννηση της νησιωτικής μας υπαίθρου. Ένα όραμα, που με βεβαιότητα, μπορεί να στηρίξει το νησί μας...

Καταφέραμε να μετατρέψουμε το δισταγμό των πολιτών στην εμπλοκή τους σε συγχρηματοδοτούμενες επενδύσεις, σε εμπιστοσύνη και κοινή πορεία. Συνεχίζουμε λοιπόν δυναμικά, αλλάζοντας τη Λέσβο.

Με ένα μεγάλο ευχαριστώ στους δικαιούχους που συμμετέχουν στην αναπτυξιακή πορεία του τόπου επενδύοντας σε αυτόν, στους θεσμικούς φορείς, στις δημόσιες υπηρεσίες συνεργάτες μας, στους επιστήμονες και επαγγελματίες συμβούλους, και σε κάθε ένα που συνεργάστηκε που μπήκε στο οικοσύστημα του LEADER και αποτέλεσε παράγοντα για την επιτυχία του.

Καλή δύναμη στις προσπάθειες όλων, συνεχίζουμε!

Παναγιώτης Α. Τατάκης
Πρόεδρος Δ.Σ. ΕΤΑΛ Α.Ε. & ΕΔΠ

Αναστάσιος Μ. Περιμένης
Γενικός Διευθυντής ΕΤΑΛ Α.Ε.

Ομάδα Τοπικής Δράσης

Τουρισμός

Πολιτισμός

Τουρισμός

Πολιτισμός

Τουρισμός

Πολιτισμός

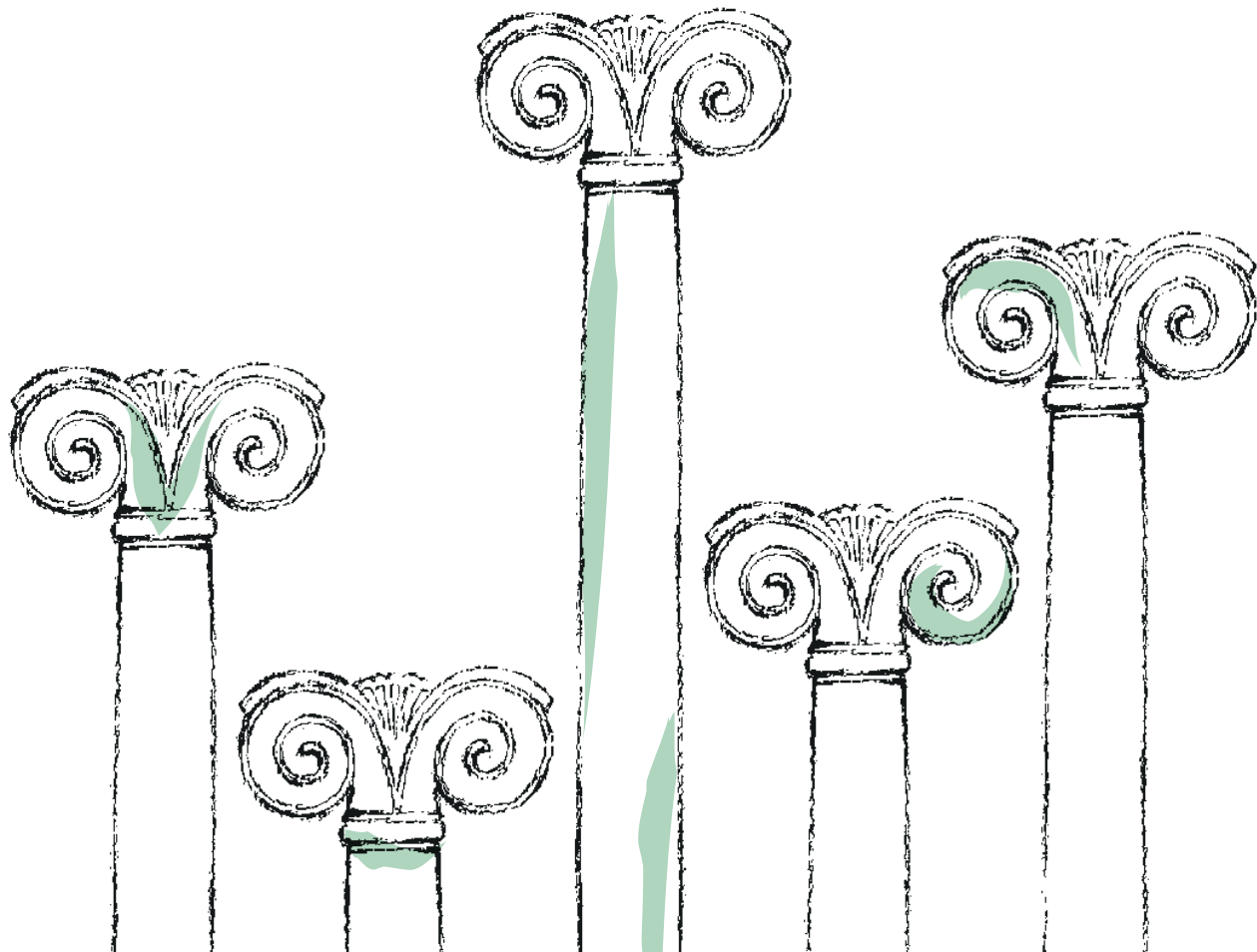
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ
ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ, ΒΕΛΤΙΩΣΗ,
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

ΕΡΓΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

- Διατήρηση
- Βελτίωση
- Ενίσχυση
- Ανάδειξη
- Αναπλαισίωση

στοιχείων πολιτισμού
στην περιοχή παρέμβασης

Το όραμα πίσω από τις επενδύσεις

Επένδυση στον πολιτισμό – επένδυση στο κοινωνικό κεφάλαιο

Στηρίζουμε τον πολιτισμό, ενδυναμώνουμε την κοινωνική συνοχή

Πώς συγκροτούνται οι κοινότητες;

Ποιος είναι ο ρόλος της μνήμης στη διαμόρφωση του παρόντος;

Πώς μπορεί η τέχνη να λειτουργήσει ως μέσο διάπλου και ως φορέας συνείδησης;

Τι κάνει τις τελετουργίες τόσο απαραίτητες και τι ωθεί τους νέους να τις αναζητούν με ανανεούμενο πάθος;

Οι κοινότητες συγκροτούνται, μεταξύ άλλων, **οικοδομώντας κοινές μνήμες**. Σε ατομικό αλλά και συλλογικό επίπεδο, **η μνήμη είναι το θεμέλιο της ταυτότητας κάθε ανθρώπου** και κάθε ομάδας, και είναι αυτή που σε μεγάλο βαθμό **θεμελιώνει την έννοια της κοινότητας**.

Οι **πολιτιστικές δράσεις** δημιουργούν μια σύγχρονη αφήγηση που αναδεικνύει την ατομική, τη συλλογική αλλά και την ιστορική μνήμη, προσφέροντας έτσι ένα καταφύγιο σκέψης και αναψυχής, έναν τόπο αυτογνωσίας.

Κάθε επένδυση στον πολιτισμό, είναι μια επένδυση στο ίδιο το κοινωνικό κεφάλαιο ενός τόπου.

Οι πολιτιστικές δράσεις μεταβολίζουν τον βιωμένο χρόνο του παρελθόντος, τον συνδέουν με το σήμερα και δημιουργούν

τελετουργίες ζωτικές και απαραίτητες για την ύπαρξη τόσο την ατομική, όσο και της ίδιας της κοινότητας. Με αυτό τον τρόπο, βοηθούν το άτομο να αναμετρηθεί με τον φόβο της απώλειας σε έναν κόσμο ασταθή και μεταβαλλόμενο.

Κάθε δράση πολιτισμού, είναι μία κίνηση ενδυνάμωσης της κοινότητας και ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής μιας περιοχής.

Οι τελετουργίες ωθούν το άτομο να υπάρξει στο πλαίσιο της κοινότητας, ως ενεργή μονάδα, ως ενεργός πολίτης. Ταυτόχρονα, τον συνδέουν με την κοινότητα, και αυτομάτως τον καθιστούν μέλος ενός μικρού τοπικού δικτύου. Αυτό το άτυπο δίκτυο βοηθάει στην **κοινωνική ένταξη**, ενισχύει το **αίσθημα του ανήκειν**, δημιουργεί **αισθήματα αξιόπιστης συμμαχίας**, επιβεβαιώνει την αξία του ατό-

μου, και δημιουργεί μικρά κοινωνικά οικοσυστήματα, που αναβαθμίζουν τη ζωή των ανθρώπων.

«Οι τελετουργίες καθιστούν τον κόσμο ένα αξιόπιστο μέρος. Οι τελετουργίες είναι για το χρόνο ό,τι είναι η Οικία για τον Χώρο. Κάνουν το χρόνο κατοικήσιμο και ελκυστικό, όπως είναι ο Οίκος. Οι τελετουργίες τακτοποιούν και διευθετούν το Χρόνο.»*

** Για την εξαφάνιση των τελετουργιών, Μπιουνγκ - Τσουλ Χαν, εκδόσεις opera.*

Επίσης, αντλήθηκε υλικό από σώμα κειμένων της αρχαιολόγου Ευγενείας Ίσκου & της Ιστορικού Τέχνης Ναταλίας Μητσιώνη, καθώς και από το έργο του κοινωνιολόγου Robert S. Weiss, ο οποίος μίλησε για τις έξι κοινωνικές ανάγκες, οι οποίες εάν δεν ικανοποιούνται, εντείνουν το αίσθημα μοναξιάς, και οδηγούν στην υποβάθμιση της ζωής των ανθρώπων.

Έργα Πολιτισμού

12 έργα

Με τη φιλοσοφία LEADER

Με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το πρόγραμμα LEADER του ΠΑΑ και χρηματοδότηση που ξεπέρασε το 1,5 εκατ. ευρώ, πραγματοποιήθηκαν 12 επενδύσεις. Προσανατολισμένες στην περιφέρεια, αρκετές και με υπερτοπικό χαρακτήρα, ενίσχυσαν, βελτίωσαν, ανέδειξαν, κουκίδες πολιτισμού σε όλο το νησί.

Δημιουργήθηκε ένας χώρος πολιτιστικών εκδηλώσεων στη Μήθυμνα και ταυτόχρονα για 13η χρονιά συνεχίζει το μαγικό του ταξίδι το Διεθνές Φεστιβάλ Κιθάρας Αρίων, που γεμίζει το νησί με ήχους, μελωδίες και ανθρώπους του πολιτισμού.

Πραγματοποιήθηκαν δύο δράσεις στην Ερεσό, η διαμόρφωση γραφείων ως πολιτιστικό κέντρο, η δημιουργία πολιτιστικής πλατφόρμας καθώς και η οργάνωση υπαίθριων εκδηλώσεων, σε ένα τόπο με παγκόσμια εμβέλεια, όπου η συμπερίληψη γίνεται πράξη και βίωμα.

Ένας παραδοσιακός υδρόμυλος, στην κοιλάδα της Μαλλιόντας, στον Μεσότοπο, διατηρητέο μνημείο της προβιομηχανικής αγροτικής κληρονομιάς της Λέσβου, αποκαταστάθηκε και είναι πλέον επισκέψιμος και σε θέση να λειτουργήσει ως χώρος πολιτισμού.

Με μια κούπα κρασί, χορό, οινογνωσίες και γευσιγνωσίες, βιωματικά παιχνίδια, μαθήματα υφαντικής, ένα τριήμερο φεστιβάλ αμπελουργίας, στις πλευρές του ηφαιστείου της Ανεμώτιας, συμπληρώ-

νει μία δεκαετία ύπαρξης και έγινε πραγματικότητα χάρις και στα εργαλεία του LEADER.

Ένας ακόμη διαχρονικός κόμβος πολιτισμού, το Ελαιουργείο Βρανά, στον Παπάδο Γέρας, συνεχίζει τις πολιτιστικές του δράσεις με πανελλήνιο χαρακτήρα και με την υποστήριξη του LEADER.

Σ' ένα συγκλονιστικό μικροσύμπαν, αυτό του Κόλπου της Καλλονής, χρηματοδοτήθηκε ένα έργο, χάρη στο οποίο, ολόκληρο το πανόραμα περιβαλλοντικού και πολιτιστικού πλούτου της περιοχής, καταγράφηκε, φωτογραφήθηκε και είναι διαθέσιμο στο κοινό.

Δύο οικισμοί του νησιού, Πλωμάρι και Βρίσα, βρέθηκαν στο μικροσκόπιο μιας ολόκληρης ομάδας επιστημόνων, με στόχο να μελετηθεί η αρχιτεκτονική των δύο οικισμών καθώς και να καταγραφούν και να μελετηθούν ζητήματα και τρόποι αποφυγής προβλημάτων που απασχόλησαν τη Λέσβο, και ειδικότερα την περιοχή κατά τον σεισμό του 2017.

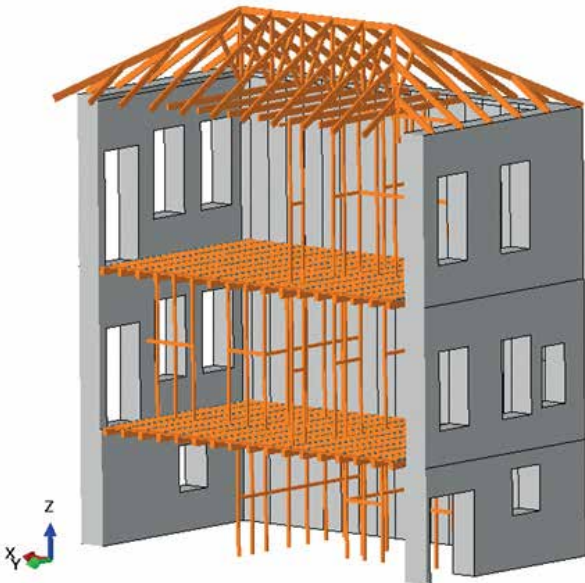
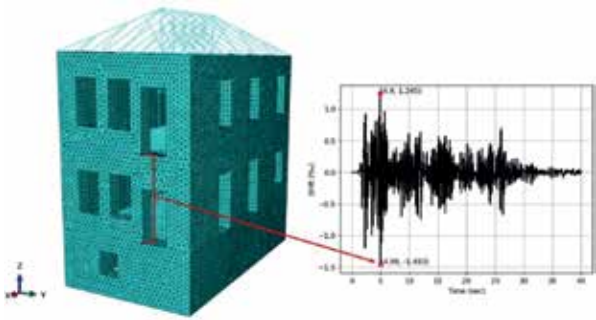
Ο πολιτιστικός Σύλλογος Ηπειρωτών, «Κώστα Κρυστάλλης», που ενώνει Ηπειρώτες που κατοικούν και δραστηριοποιούνται στη Λέσβο, ενισχύθηκε για μία σειρά εκδηλώσεων και δράσεων.

Τέλος, αναβαθμίστηκε το Συνεδριακό Κέντρο του Επιμελητηρίου Λέσβου και διαμορφώθηκε χώρος πολιτιστικών εκδηλώσεων. Ταυτόχρονα, ολοκληρώθηκε η τεκμηρίωση και ψηφιοποίηση του ιστορικού αρχείου του Δήμου Λέσβου, ώστε να υπάρχει λειτουργική και εύκολη πρόσβαση σε κάθε ενδιαφερόμενο.

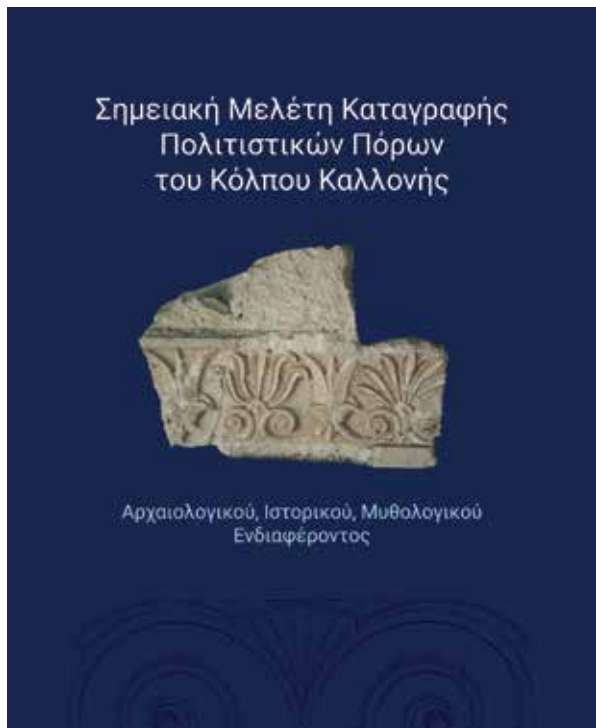

Ανάδειξη της αρχιτεκτονικής αξίας των οικισμών
του Πλωμαρίου και της Βρίσας

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΟΥ

Ιδέες & προοπτικές

πολιτιστικές
δημιουργικές
βιομηχανίες

Η Λέσβος, με ιστορία χιλιάδων ετών, πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα και έντονη τοπική ταυτότητα, έχει τη δυνατότητα να αναδειχθεί σε διεθνή προορισμό πολιτισμού και δημιουργικότητας. Είναι σημαντικό, τα δημιουργικά hubs, που ήδη διανύουν την δική τους, συχνά μακροχρόνια πορεία στο νησί, να λειτουργήσουν ως ένα δίκτυο, έστω και άτυπο, με όραμα την περαιτέρω ανάπτυξη και εδραίωση μικρών Πολιτιστικών Δημιουργικών Βιομηχανιών στη Λέσβο.

Καταθέτουμε εδώ ένα συνοπτικό, με βάση τους περιορισμούς της παρούσας έκδοσης, Master Plan Πολιτιστικής Στρατηγικής για το νησί. Πολλά από τα στοιχεία που αναφέρονται, υλοποιούνται ήδη στο νησί εδώ και χρόνια. Πολλές από τις δράσεις, έχουν υποστηριχθεί με εργαλεία του LEADER, το οποίο στηρίζει τον πολιτισμό στη Λέσβο για περισσότερο από τρεις δεκαετίες. Με την ευχή, περαιτέρω ανάπτυξης και εδραίωσης των πολιτιστικών συνεργιών, ομαδοποιούμε και οργανώνουμε επιγραμματικά, στρατηγικούς στόχους και θεματικούς πυλώνες δράσεις, με όραμα την εδραίωση της Λέσβου στον διεθνή πολιτιστικό χάρτη.

στρατηγικοί
στόχοι

- Διατήρηση & Ανάδειξη Κληρονομιάς – Προστασία και επανάχρηση πολιτιστικών μνημείων και άυλων παραδόσεων.
- Διεθνοποίηση – Καθιέρωση της Λέσβου ως κέντρο πολιτισμού του Αιγαίου, με διεθνείς συνεργασίες.
- Οικονομική Βιωσιμότητα, περαιτέρω σύνδεση του πολιτισμού με τον τουρισμό, τη γαστρονομία και τις δημιουργικές βιομηχανίες.
- Κοινωνική Συμμετοχή – Ενεργός εμπλοκή των κατοίκων, ιδιαίτερα των νέων και των δημιουργών, σε όλες τις δράσεις.
- Ψηφιακός Μετασχηματισμός – Χρήση τεχνολογίας για προβολή, εκπαίδευση και προσβασιμότητα.

I. Πολιτιστικές Διαδρομές & Υποδομές

- Διαδρομή Ελιάς και Λαδιού – σύνδεση ελαιοτριβείων, Μουσείων Ελιάς & Λαδιού, με τους χώρους παραγωγής.
- Διαδρομή Λογοτεχνίας & Ποίησης – Σαπφώ, Ελύτης, Μυριβήλης, Βενέζης, θεματικά σημεία με QR codes.
- Διαδρομή Κάστρων & Οχυρώσεων: Μυτιλήνη, Μολύβος, Σιγρί,
- Αποκατάσταση ιστορικών κτιρίων με χρήση για γκαλερί, residencies, κέντρα εκπαίδευσης.

II. Πολιτιστικά Φεστιβάλ & Εκδηλώσεις

- Διεθνές Φεστιβάλ Λέσβου, με θεματικές εναλλαγές (Μεσόγειος, ποίηση, μουσικές παραδόσεις).
- Γιορτές Τοπικών Προϊόντων – Γιορτές Γαστρονομίας (ελιά, ούζο, τυρί, ψάρι) και σύγχρονη παρουσίαση.
- Καλοκαιρινές και Χειμερινές Σκηνές – μουσικές παραστάσεις σε παραδοσιακά χωριά και αρχαιολογικούς χώρους.
- Προγράμματα φιλοξενίας καλλιτεχνών (Artist Residencies) με διεθνείς συνεργασίες.

III. Δημιουργική Οικονομία & Γαστρονομία

- Creative Hubs σε παλιά εργοστάσια / ελαιοτριβεία για design, τέχνες, μουσική παραγωγή.
- Σύνδεση γαστρονομίας με πολιτισμό – θεματικά δείπνα, workshops τοπικής κουζίνας, γαστρονομικά ταξίδια.
- Branding τοπικών προϊόντων με ενιαία ταυτότητα "Lesvos Origin".

IV. Μεταφορά γνώσης & Συμμετοχή της Κοινωνίας

- Εκπαιδευτικά προγράμματα για σχολεία με βιωματικές δράσεις.
- Εθελοντικά δίκτυα πολιτισμού (π.χ. «Πρεσβευτές Λέσβου»).
- Συνεργασίες με πανεπιστήμια για έρευνα και καινοτομία στον πολιτισμό.

θεματικοί
πυλώνες δράσης

ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

Ξένιος Ζεύς |
διαμονή & ευεξία |
ορμητήρια
εξερεύνησης μιας
περιοχής | οι πιο
βασικές δομές για
τη βελτίωση της
ελκυστικότητας &
την ενίσχυση του
τουριστικού προϊόντος

Το όραμα πίσω από τις επενδύσεις

Εκσυγχρονισμός & βελτίωση του τουριστικού προϊόντος

Με στόχο την ανταγωνιστικότητα, τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και την δημιουργία προστιθέμενης αξίας στον τόπο, επενδύουμε σε μονάδες φιλοξενίας. Μονάδες, που προσφέρουν το έδαφος για μια ολιστική, βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, βασισμένη στην τοπική δυναμική. Οι μονάδες φιλοξενίας λειτουργούν ως φορείς ενδογενούς οικονομικής δραστηριότητας, ενισχύοντας την πολιτισμική κληρονομιά, προωθώντας τη συνεργασία μεταξύ τομέων, επιτυγχάνοντας υψηλότερη ανθεκτικότητα σε ένα διάχυτο και δίκαιο αναπτυξιακό μοντέλο.

Σχεδιασμός βασισμένος στο χαρακτήρα του νησιού - Έμφαση στην διαφοροποίηση

Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες και την ποικιλομορφία της Λέσβου πραγματοποιούμε επενδύσεις για ένα βιώσιμο τουριστικό μοντέλο που λαμβάνει σοβαρά υπόψη τη φέρουσα ικανότητα του νησιού και των υποπεριοχών του. Η διάσπαρτη κατανομή καταλυμάτων και η σαφής διαφοροποίηση μεταξύ αυτών και των περιοχών που πραγματοποιούνται οι επενδύσεις, εξισορροπεί την

ροή επισκεπτών σε διαφορετικές περιοχές, αποτρέποντας τη συγκέντρωση σε λίγα σημεία και ενισχύοντας την ομαλή οικονομική δραστηριότητα σε ολόκληρο το νησί.

Ανταγωνιστικότητα, ανθεκτικότητα και μετριασμός εποχικότητας

Το LEADER χρηματοδοτεί επιχειρήσεις με όριο τις 60 κλίνες. Ταυτόχρονα μεριμνά για την διάσπαρτη εγκατάσταση αυτών των μικρών μονάδων φιλοξενίας και την ταυτόχρονη ανάδειξη θεματικών μορφών τουρισμού. Έτσι, ενισχύει την ανταγωνιστικότητα της περιοχής, την ικανότητα του προορισμού να αντέχει σε εξωτερικές διαταραχές και να διαχειρίζεται τις εποχιακές διακυμάνσεις, συμβάλλοντας στη μακροχρόνια σταθερότητα του τοπικού εισοδήματος.

Διατομεακή συνέργεια και εγχώρια προστιθέμενη αξία

Η θεωρία των πολλαπλασιαστών επισημαίνει ότι οι δαπάνες των επισκεπτών για διαμονή, παράγουν έμμεσες και επακόλουθες ωφέλειες σε άλλους τομείς της οικονομίας, όπως τη γεωργία και την κτηνοτροφία, τις μικρές οικοτεχνίες, όπως αγγειοπλάστες, ξυλογλύπτες, υφάντρες, την εστίαση και τις τοπικές υπηρεσίες. Οι επενδύσεις του προγράμματος LEADER, μέσω στοχευμένης χρηματοδότησης, ενεργοποιούν διατομεακές συνέργειες, και παράγουν νέα εισοδήματα για την τοπική κοινωνία, διευρύνοντας το οικονομικό αποτύπωμα του τουρισμού.

Φιλοξενία	
31 έργα	

Με τη φιλοσοφία LEADER

- Ξενοδοχεία
- Ενοικιαζόμενα διαμερίσματα
- Επιπλωμένες κατοικίες
- Διατηρητέα κτίρια που μετατρέπονται σε χώρους φιλοξενίας
- Δημιουργία καινούριων μονάδων και εκσυγχρονισμοί υπαρχόντων.

Με τοπική αναπτυξιακή στρατηγική και εστιασμένες παρεμβάσεις, το LEADER του ΠΑΑ, σε μία νησιωτική περιοχή, με βάση την αγροτική οικονομία, ενισχύει την επενδυτική ναυαρχίδα του τουρισμού, τις επενδύσεις σε χώρους φιλοξενίας. Συνολικά 31 επενδύσεις, που ξεπέρασαν τα 6.000.000 ευρώ πραγματοποιήθηκαν στη Λέσβο. Οι 10 εξ αυτών αφορούσαν την ίδρυση νέων επιχειρήσεων, οι 20 τον εκσυγχρονισμό υπαρχόντων και 1 επένδυση την επέκταση τουριστικού καταλύματος. Λαμβάνοντας υπόψη τις διαγνωσμένες ανάγκες κάθε υποπεριοχής, καθώς και τη φέρουσα ικανότητά της, πραγματοποιήθηκαν επενδύσεις, ενισχύοντας τη βιώσιμη ανάπτυξη της Λέσβου.

Στόχος του προγράμματος ήταν και είναι να αναδειχθούν τα χαρακτηριστικά κάθε τόπου, να μεγιστοποιηθεί η πληρότητα των καταλυμάτων, και να βελτιωθούν συνολικά οι δείκτες της επισκεψιμότητας.

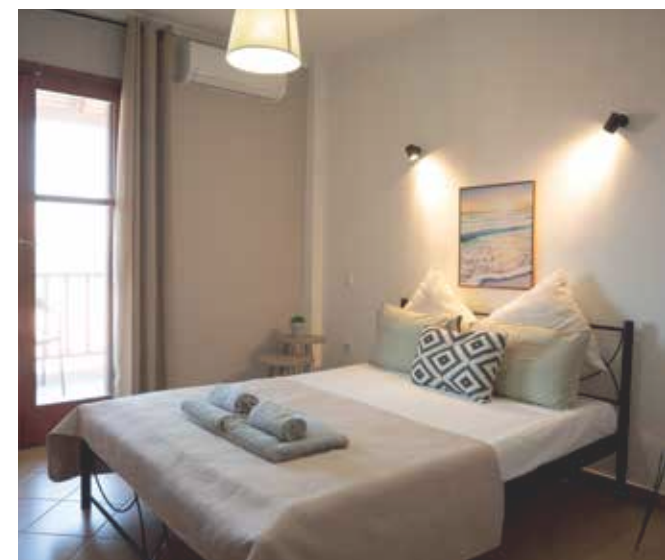
Βάσει αυτής της λογικής, πραγματοποιήθηκαν επενδύσεις που σέβονται την ταυτότητα των προορισμών, αναδεικνύουν την αυθεντικότητά του, προάγουν την κοινωνική ευημερία και υποστηρίζουν την οικονομική ανάπτυξη των περιοχών. Επενδύσεις που ενισχύουν την ευγενή άμιλλα μεταξύ των επιχειρήσεων και δίνουν έμφαση στη διαρκή βελτίωση του τουριστικού προϊόντος της Λέσβου. Επενδύσεις που σέβονται την ταυτότητα των προορισμών, προάγουν την κοινωνική ευημερία και υποστηρίζουν την οικονομική ανάπτυξη των περιοχών.

Μήθυμνα, Πέτρα, Αυλάκι Πέτρας, Άναξος, Σκουτάρος, Καλλονή, Ερεσός, Σκάλα Ερεσού, Νυφίδα Πολιχνίτου, Πλωμάρι, Μηλιές Πλωμαρίου, Λουτρόπολη Θέρμης, Μόρια, Πυργί, Βαρεία, Μυτιλήνη, Νεάπολη & Αγία Μαρίνα, ισόρροπα καταναεμημένες επενδύσεις σε όλη την επικράτεια του νησιού.

Ιδέες & προοπτικές

Οι επενδύσεις σε χώρους φιλοξενίας, αποτελούν τις επενδύσεις με τη μεγαλύτερη «ένταση κεφαλαίου» στον τομέα του τουρισμού. Τώρα που αυτές ολοκληρωθήκαν, καταθέτουμε μικρές ιδέες και κατευθύνσεις με στόχο να κερδηθεί όσο πιο άμεσα το στοίχημα της βιωσιμότητας και της κερδοφορίας.

Η αειφορία δεν είναι πλέον τάση αλλά προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα ενός ξενοδοχείου και του τόπου στον οποίο βρίσκεται. Οι ξενοδόχοι οφείλουν να ενσωματώνουν πρακτικές, όπως ενεργειακή εξοικονόμηση, αξιοποίηση τοπικών προϊόντων και μείωση απορριμμάτων, όχι μόνο για περιβαλλοντικούς λόγους αλλά και γιατί οι επισκέπτες αναζητούν όλο και περισσότερο υπεύθυνες εμπειρίες φιλοξενίας. Σε ένα νησιωτικό περιβάλλον, με αυξανόμενες τις πιέσεις λειψυδρίας και διάβρωσης του εδάφους, οι παρεμβάσεις προσαρμογής, όπως εξοικονόμηση / επαναχρησιμοποίηση νερού, σκίαση, πράσινες στέγες, δεν είναι “nice-to-have”, αλλά απαραίτητοι παράγοντες για την ανθεκτικότητα του τόπου και της επιχείρησης. Είναι σημαντικό, η αειφορία να αποτελεί για τον επισκέπτη εμπειρία και όχι μόνο τεχνικό χαρακτηριστικό της επιχείρησης. Με αυτό τον τρόπο, εκτός από τα πολύτιμα περιβαλλοντικά οφέλη και την σημαντική εξοικονόμηση πόρων, το κατάλυμα διαφοροποιείται και χτίζει ισχυρό brand αξίας.

αειφορία στον
σχεδιασμό

Κάθε προορισμός έχει όρια στη φέρουσα ικανότητά του, δηλαδή στον αριθμό των επισκεπτών που μπορεί να δεχτεί χωρίς να αποβεί, η όλη διαδικασία, ζημιογόνα για το περιβάλλον, την κοινωνία αλλά και την εμπειρία των ταξιδιωτών. Για τη Λέσβο, το ζητούμενο δεν είναι η μαζική αύξηση αφίξεων, αλλά η ισορροπία: διασπορά των επισκεπτών σε διαφορετικές περιοχές του νησιού, επένδυση σε ήπιες μορφές τουρισμού και επιμήκυνση της σεζόν, το οποίο σε μεγάλο βαθμό μπορεί να επιτευχθεί από τη συνεργασία μεταξύ των ξενοδόχων και των υπόλοιπων επαγγελματιών του τουρισμού.

Η νέα στρατηγική για τη Λέσβο δεν πρέπει να περιορίζεται στον «τουρισμό» ως αριθμό αφίξεων, αλλά στην «επισκεψιμότητα», ως συνολική εμπειρία και σχέση με τον τόπο. Αυτό σημαίνει, ανάπτυξη εμπειριών που προσελκύουν κατ'αρχήν θεματικούς ταξιδιώτες (γαστρονομία, πεζοπορία, πολιτισμός) και επαναλαμβανόμενους φιλοξενούμενους, ενισχύοντας την τοπική οικονομία σε βάθος χρόνου. Από το να μετράμε αφίξεις, περνάμε πλέον στη «visitor economy»: διάρκεια παραμονής, δαπάνη, εποχικότητα, επαναληψιμότητα και διάχυση οφέλους στις κοινότητες. Η Λέσβος έχει έτοιμες θεματικές ενότητες που μπορούν να της εξασφαλίσουν επισκεψιμότητα όλο το έτος (φθινοπωρινή πεζοπορία στα ορεινά μονοπάτια της, ανοιξιάτικο birdwatching στον Κόλπο Καλλονής, γεω-εμπειρίες στο Γεωπάρκο κτλ).

Αυθεντικότητα, τοπικότητα και διαφοροποίηση είναι τρεις σημαντικές κατευθύνσεις για όλους τους επαγγελματίες στο χώρο της φιλοξενίας. Η Λέσβος ως νησί, αλλά και κάθε υποπεριοχή της, έχει μοναδικά χαρακτηριστικά, γαστρονομικά, πολιτιστικά, περιβαλλοντικά. Είναι πολύ σημαντικό κάθε επαγγελματία στο χώρο της φιλοξενίας, μέσα από το κατάλυμά του να αναδεικνύει και να προ-

φέρουσα
ικανότητα και
υπερτουρισμός

από την έννοια
του «τουρισμού»
στην έννοια της
«επισκεψιμότη-
τας»

αυθεντικότητα
τοπικότητα
διαφοροποίηση

βάλει τόσο αυτά τα χαρακτηριστικά, αλλά και την προσωπική του ιστορία. Πολλές από αυτές τις κινήσεις, είναι κινήσεις εξαιρετικά χαμηλού κόστους, αλλά αποδεδειγμένα αποτελεσματικές. π.χ.:

- Δημιουργία θεματικών δωματίων εμπνευσμένων από τη φύση του νησιού ή την ποίηση της Σαπφούς και του Ελύτη
- Αφίσες και διακοσμητικά που συνδέονται με τον τόπο, όπως μικρά ξυλόγλυπτα έργα ή μικρά χειροποίητα υφαντά
- Welcome gift με τοπικά προϊόντα, όπως σαπούνι ελαιολάδου, λικέρ, μία κάρτα με ένα ποίημα του Ελύτη
- Πρωινό με τοπικά προϊόντα
- Δημιουργία storytelling για το κατάλυμα και την οικογένεια που το λειτουργεί

Ο τουρισμός του βιώματος, το μεγάλο ζητούμενο της εποχής, εστιάζει στην παροχή αυθεντικών εμπειριών, συνδέοντάς τους ταξιδιώτες με τον τοπικό πολιτισμό. Για να είναι εφικτή η δημιουργία βιωματικών εμπειριών είναι απαραίτητη η συνεργασία μεταξύ των επαγγελματιών του τουρισμού αλλά και της τοπικής κοινότητας. Συνεργασία μεταξύ των ξενοδόχων με ξεναγούς, παραγωγούς, χειροτέχνες, πολιτιστικούς φορείς. Οι επαγγελματίες της φιλοξενίας είναι αυτοί που πρακτικά έρχονται σε μεγαλύτερη επαφή με τους ταξιδιώτες και αυτοί που μπορούν, λόγω θέσης, να πρωτοστατήσουν στην δημιουργία ολοκληρωμένων εμπειριών, όπως π.χ.:

- Ελαιοσυγκομιδή και γευσιγνωσία ελαιολάδου
- Εργαστήρια τοπικής μαγειρικής

- Εναλλακτικές περιηγήσεις: πεζοπορίες, βόλτες σε χωριά για την ανακάλυψη της τοπικής αρχιτεκτονικής, φωτογραφικές εξορμήσεις

Κομβικό σημείο για κάθε τουριστικό προορισμό και την ανάδειξή του, είναι η δημιουργία ενός ενιαίου και διακριτού αφηγήματος. Σ' αυτή την τεράστια θάλασσα πληροφοριών στην οποία εκτίθεται ο κάθε υποψήφιος ταξιδιώτης, είναι αναγκαίο η περιοχή που θέλει να προβληθεί, να δημιουργήσει ένα ενιαίο αφήγημα και να επιμείνει στην προβολή του. Κάτι τέτοιο είναι εφικτό μόνο με τη συνεργασία όλων των επαγγελματιών κάθε υποπεριοχής. Τα καταλύματα ενός τόπου αν αντιμετωπίσουν τους εαυτούς τους ως μία «κοινότητα φιλοξενίας» και όχι ανταγωνιστικά, μπορούν να δημιουργήσουν και να υποστηρίξουν το ενιαίο αφήγημα που θα φέρει στην πόρτα τους τους ιδανικούς ταξιδιώτες.

Η Λέσβος είναι ένας τόπος ονειρικός. Φύση με εκπληκτικές εναλλαγές. Το πράσινο τοπίο διαδέχεται ηφαιστιογενή εδάφη. Τα χαραγμένα μονοπάτια καταλήγουν σε μοναδικές παραλίες. Οι καιρικές συνθήκες για έναν βορειοευρωπαίο μπορούν να χαρακτηριστούν ήπιες. Η σπάνια γαστρονομία της μαζί με τον πλούτο των τοπικών προϊόντων, αποτελούν παράδεισο για κάθε foodie. Αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, ίσως η πιο διάσημη ποιήτρια της αρχαιότητας μαζί με έναν σύγχρονο νομπελίστα ποιητή. Ο τόπος έχει όλες τις προϋποθέσεις για να γίνει ένας σημαντικός προορισμός για digital nomads που αναζητούν στέγη στη γλυκιά αγκαλιά ενός μεσογειακού προορισμού. Οι επενδύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα και επιπλωμένες κατοικίες, μπορούν ταυτόχρονα, να λειτουργήσουν ως χώροι φιλοξενίας digital nomads, από όλον τον πλανήτη.

τουρισμός
του βιώματος
& δικτύωση

ενιαίο αφήγημα
& κοινότητες
φιλοξενίας

digital nomads

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ ΤΑΒΕΡΝΕΣ

στρώνεται τραπέζι
στην ανάπτυξη |
αναδεικνύεται η
γαστρονομική
παράδοση
του τόπου |
αξιοποιούνται τα
τοπικά προϊόντα

Το όραμα πίσω από τις επενδύσεις

Τα εστιατόρια και οι ταβέρνες είναι τα σημεία, όπου **δο-
ξάζεται η κουζίνα ενός τόπου. Στα
τραπέζια τους ακουμπάει ο πλού-
τος της πρωτογενούς παραγωγής** και
δίνεται **αξία στον κόπο του αγρότη, του
κτηνοτρόφου και του ψαρά.** Αυτά τα τρα-
πέζια και αυτές οι κουζίνες, είναι ικανές να δώσουν προστιθέμενη

αξία στα τοπικά προϊόντα, να ενισχύσουν τους παραγωγούς, και
να αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα, ώστε μικρές παραγωγι-
κές μονάδες και οικοτεχνίες να κερδίσουν **το στοίχημα
της βιωσιμότητας.**

Αυτές οι κουζίνες δημιουργούν ένα **ταξίδι στην
αγροτική και κτηνοτροφική παρα-
γωγή του τόπου** και ταυτόχρονα ένα ταξίδι στην
ιστορία και τις ρίζες του. Εδώ, ο μύθος της τοπικής κουζίνας παίρ-
νει σάρκα και οστά και **μεταφράζεται η ιστο-
ρία του τόπου** σ' ένα πιάτο ζεστό φαγητό.

Τα εστιατόρια και οι ταβέρνες αντιπροσωπεύουν τα σημεία όπου
**η κοινότητα εκφράζει την εξωστρέ-
φειά της,** αφού εδώ πραγματοποιείται η πιο βασική έξο-
δος των ντόπιων. Ταυτόχρονα είναι τα **σημεία υποδο-
χής των ξένων.** Είναι οι πιο απτές αφορμές, ώστε ο

“ξενομερίτης” να πλησιάσει έναν τόπο, να φάει το φαγητό του, να δοκιμάσει τη γεύση του. Να γίνει και αυτός “ντόπιος”, ζώντας την εμπειρία της γεύσης.

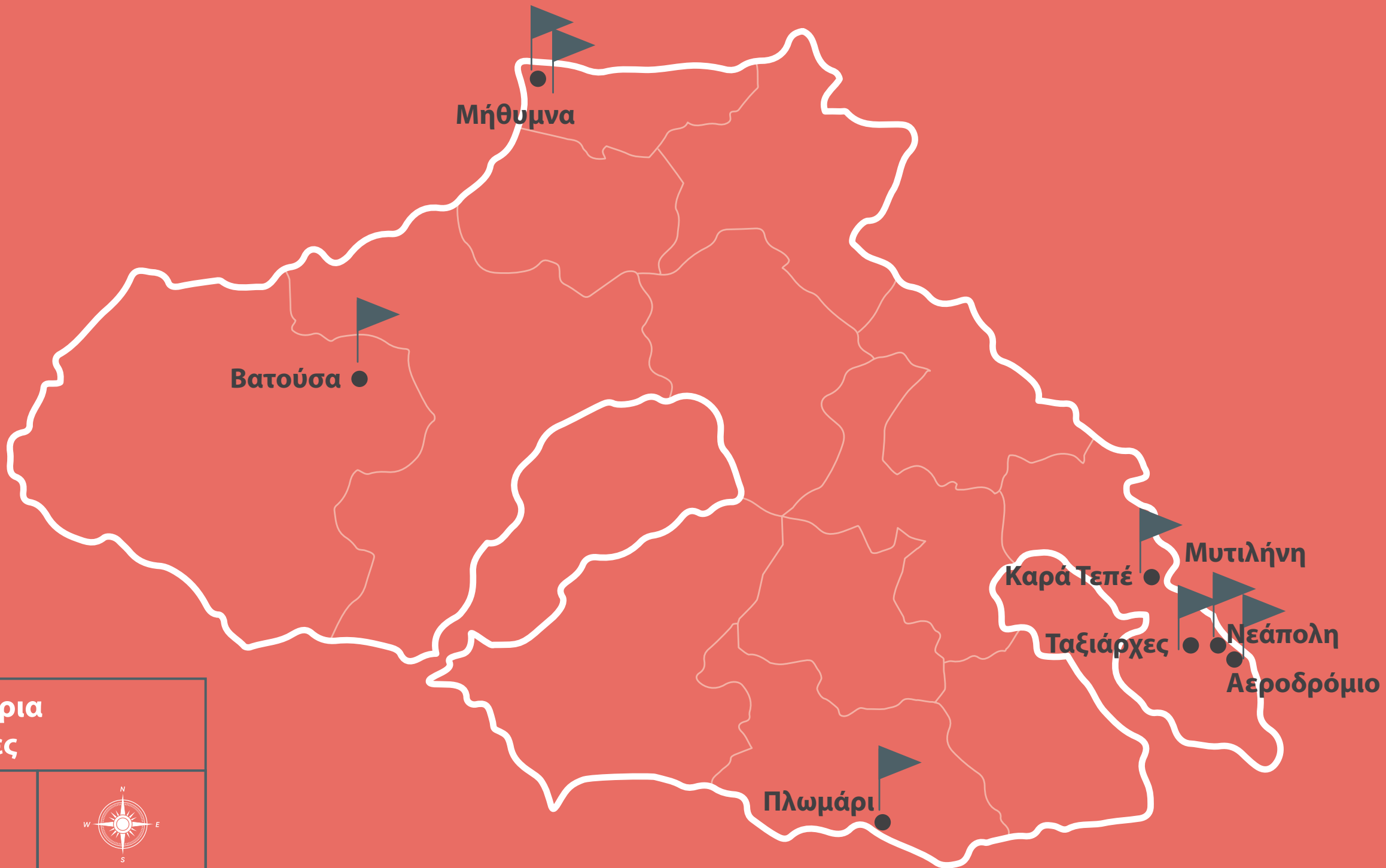
Τα πιάτα που σερβίρονται **εμπεριέχουν λέξεις και μνήμες** που παραμένουν ζωντανές και διηγούνται ιστορίες. Γκιουζλεμέδες, κρεμμυδοτηγανιταρέλια, λουλούδια τηγανητά και λουλούδια λαδερά, σουγάνια και κταβάκια, μπιζελόφαβα. Χάχλες γεμιστές, χονδρό στην κατσαρόλα, ομβριές, αμανίτες στο τηγάνι. Τηγανητέλια, παπαλίνα, σφουγγάτα, κουτσουνάδες, μπουράτζο στη σαλάτα.

Λέξεις και γεύσεις που μας δένουν μ’ έναν τόπο και που μας παρασέρνουν να τον ανακαλύψουμε, να τον γευτούμε και να τον νιώσουμε. Με αφορμή τις σαρδέλες τυλιγμένες σε αμπελόφυλλα, να καταλήξουμε στον **Ρωμαίο στρατηγό Λούκουλο**, ο οποίος έχτισε την έπαυλή του στη Λέσβο και έφτια-

ξε και ένα μικρό ιχθυοτροφείο για τα λουκούλια γεύματά του. Με αφορμή τον μελένιο μπακλαβά της Γέρας, να ανακαλύψουμε τον μαγικό **φυσικό πλούτο του νησιού**, με **πάνω από 500 είδη μελισσών**. Ξεκινώντας από το λάδι της σαλάτας μας, να ψηλαφήσουμε δεκάδες **αρχαία πιθάρια** και **αμφορείς** που μετέφεραν για αιώνες **το χρυσάφι του νησιού** στα πέ-
ρατα της Μεσογείου.

Και από τα τραπέζια ενός τόπου, να ανηφορίσουμε στα μονοπάτια του, να ανακαλύψουμε τα μουσεία του και ν’ αφουγκραστούμε την **καρδιά** του.

Εστιατόρια Ταβέρνες	
8 έργα	

Με τη φιλοσοφία LEADER

Με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το πρόγραμμα LEADER του ΠΑΑ, 8 επενδύσεις, σε χώρους εστίασης, ξεπέρασαν το 1.100.000 ευρώ.

Δημιουργήθηκαν 3 εστιατόρια, 1 υποκατάστημα εστιατορίου, εκσυγχρονίστηκαν 3 προϋπάρχουσες επιχειρήσεις εστίασης, και δημιουργήθηκε 1 καντίνα.

Οι 4 επενδύσεις βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή της πόλης της Μυτιλήνης, και οι υπόλοιπες 4 στην περιφέρεια του νησιού. Η 1 στο ελκυστικό Πλωμάρι και ακόμη 2 στη Μήθυμνα, κορυφαίο γαστρονομικό προορισμό του νησιού. Τέλος, 1 επένδυση βρίσκεται στον παραδοσιακό οικισμό της Βατούσας, στην ενδοχώρα της Δυτικής Λέσβου.

Επενδύσεις οι οποίες ενισχύουν την απασχόληση, λειτουργούν ως σημεία αναζωογόνησης της περιοχής, και στο μέτρο του δυνατού, υπηρετούν τη λογική «από το μποστάνι στο τραπέζι». Αναδεικνύουν την ντόπια γαστρονομία και συνδράμουν καθοριστικά στην βελτίωση της ελκυστικότητας της περιοχής παρέμβασης και στην ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος.

Ιδέες & προοπτικές

Δημιουργώντας εμπειρίες ανάπαυλας και διασκέδασης με επίκεντρο το φαγητό, για επισκέπτες και ντόπιους

Αν έπρεπε να δοθούν τρεις οδηγίες για την επιτυχία ενός χώρου εστίασης, σε τουριστικό προορισμό, αυτές θα ήταν... τοπικότητα, τοπικότητα και τοπικότητα! Τα τοπικά προϊόντα και οι τοπικές παραδοσιακές συνταγές είναι ένα από τα βασικότερα στοιχεία, με βάση τα οποία μπορεί να διαφοροποιηθεί και να αναδειχθεί το τουριστικό προϊόν μιας περιοχής. Ο επισκέπτης θέλει να γνωρίσει τον τόπο, να τον γευτεί, και ουσιαστικά να ανακαλύψει την αυθεντικότητα του. Κάθε σπάνια λέξη, που χρησιμοποιείται μόνο σ' ένα τόπο, μπορεί να γίνει αφορμή για μια ολόκληρη εξερεύνηση. Κάθε σπάνια συνταγή μπορεί να γίνει αφορμή για ένα ταξίδι.

Και μην ξεχνάμε ότι, σύμφωνα με έρευνα που έγινε για το World Food Travel Association (WFTA), η ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού αποφέρει 25% παραπάνω έσοδα σε έναν προορισμό, με το 53% των ταξιδιωτών να δηλώνουν γαστροτουρίστες.

Συχνά το ζητούμενο για τοπικότητα στην εστίαση, βρίσκει ένα μικρό, αλλά όχι αμελητέο, εμπόδιο. Οι χώροι εστίασης που λειτουργούν σε μέρη με ήπια τουριστική ανάπτυξη, όπως είναι η Λέσβος, απευθύνονται ταυτόχρονα και στον ντόπιο αλλά και στον τουρίστα. Και πολύ συχνά, αυτές οι δύο ομάδες δεν έχουν τις ίδιες προσδοκίες από το μενού.

Ακόμη και ο απλός τουρίστα, πόσο μάλλον ένας foodie, θα ήταν ευτυχής μ' ένα «σφουγγάτο με μαρούλι» ή με «λουλούδια γεμιστά με ρύζι». Αυτό που για τον επισκέπτη αποτελεί μία αυθεντική εμπειρία, και είναι το ζητούμενο, για τον ντόπιο μπορεί να αντιπροσωπεύει το φαγητό που έχει διαθέσιμο στο σπίτι του και δεν

θα το παραγγείλει ποτέ κατά την έξοδο του. Η ιδανική λύση, είναι ένα μενού, το οποίο χωρίς να είναι δυσλειτουργικά μεγάλο, καταφέρει να ισορροπήσει τόσο τις ανάγκες των ντόπιων, όσο και τις προσμονές των τουριστών.

Ένας χώρος εστίασης, σε μία τουριστική περιοχή, μπορεί ταυτόχρονα να αποκτήσει και άλλους ρόλους, ώστε να εξασφαλίσει extra εισόδημα, να διαφημιστεί και να δομήσει πιο ισχυρό branding.

Μία ταβέρνα μπορεί να διοργανώσει γευσιγνωσίες ελαιολάδου, σε μικρές ομάδες επισκεπτών, πριν από το γεύμα τους. Σε συνεργασία με ένα τοπικό οινοποιείο, μπορεί να λειτουργήσει ως χώρος γευσιγνωσίας των ντόπιων κρασιών ή των κρασιών της ευρύτερης περιοχής (π.χ. κρασιά από το Βορειοανατολικό Αιγαίο). Επίσης, ο μάγειρας της ταβέρνας ή του εστιατορίου, μπορεί να διοργανώσει ένα σεμινάριο παραδοσιακής μαγειρικής σε μία μικρή ομάδα ταξιδιωτών. Και έτσι ένας χώρος εστίασης, μπορεί να μετατραπεί σ' ένα σημείο όπου ο βιωματικός τουρισμός βρίσκει την πιο λαμπρή του εφαρμογή.

Ένα από τα μεγαλύτερα στοιχήματα της εστίασης σήμερα, είναι να καταφέρει μία επιχείρηση να είναι βιώσιμη και ταυτόχρονα ο πελάτης να είναι ευχαριστημένος με τις τιμές.

Οι τάσεις, συχνά δημιουργούν λανθασμένα πρότυπα και οδηγούν σε λανθασμένες κατευθύνσεις. Οι ασκήσεις ύφους, το τραπεζομάνηλο που μετατρέπεται σε ντιζαϊνάτο πανάκριβο σουπλά, η εκτύπωση του καταλόγου που κοστίζει μία περιουσία, επενδύσεις σε πανάκριβο εξοπλισμό, εξωτικές πρώτες ύλες, οι οποίες έρχονται από μακριά, δημιουργούν κόστη που αναγκαστικά μετακυλίνουν στον πελάτη, ο οποίος καταλήγει δυσαρεστημένος. Το νοικοκυρεμένο και το καλαίσθητο δεν είναι απαραίτητα το ακριβό. Θέλει μεγάλη μαεστρία από την πλευρά των επαγγελματιών να διακρίνουν την ήρα από το στάρι και να επιλέγουν τι αξίζει να πληρωθεί ακριβά, ώστε η εστίαση να μην καταλήγει πολυτέλεια.

τοπικότητα
αυθεντικότητα

διπλό κοινό

διεύρυνση του
παραδοσιακού
ρόλου

κόστος
ακρίβεια
ταυτότητα

ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΦΕ ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΑ

καφές στη
χόβολη |
καφές στο
χέρι | η πρώτη
καλημέρα της
ημέρας | σημεία
συνάντησης &
συνάθροισης

Το όραμα πίσω από τις επενδύσεις

Το καφενείο ως τρίτος χώρος

Η ιδέα του τρίτου χώρου όπως αναπτύχθηκε από τον Oldenburg, αναφέρεται σε μέρη τα οποία χαρακτηρίζονται ως ουδέτερες ζώνες και απευθύνονται σε όλους τους κατοίκους μιας κοινότητας.

Ο Ρέι Ολντενμπουργκ (Ray Oldenburg), 1932-2022 ήταν Αμερικανός κοινωνιολόγος, γνωστός για το έργο του «The Great

Good Place», στο οποίο εισήγαγε για πρώτη φορά τον όρο των «τρίτων χώρων». Ο Ολντενμπουργκ, υποστήριξε ότι πέρα από τις κατοικίες (πρώτοι χώροι) και τους χώρους εργασίας (δεύτεροι χώροι), υπάρχει μία μεγάλη κατηγορία χώρων **όπου οι άνθρωποι μπορούν να συναντιούνται, να επικοινωνούν, να ανταλλάσσουν ιδέες ή συναισθήματα, να χαλαρώνουν και να συνδέονται.**

Οι χώροι που βρίσκονται ανάμεσα στην κατοικία και στον χώρο εργασίας συμβάλλουν καθοριστικά **στη διαμόρφωση των κοινοτήτων και στην ποιότητα ζωής των ανθρώπων.** Η σημασία τους στη σύγχρονη εποχή, όπου τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν ριζικά μετασχηματίσει το τρόπο που οι άνθρωποι κοινωνικοποιούνται και επικοινωνούν, είναι τεράστια και συμβάλλουν στην **ενδυνάμωση των κοινοτήτων.**

Η μοναδικότητα των καφενείων έγκειται στην δυνατότητα που είχαν και έχουν να **προσαρμόζονται στις ανάγκες της κάθε κοινωνίας**, από τις λαϊκές γειτονιές, στις οποίες λειτουργούσαν και ως χώροι παροχής υπηρεσιών όπως παντοπωλεία και κουρεία, έως τα κοσμοπολίτικα κέντρα.

Τα καφενεία **καλλιεργούν την ανθρώπινη σύνδεση** και αποτελούν καταφύγιο από τη ρουτίνα της καθημερινότητας, δημιουργώντας **έναν χώρο όπου όλοι είναι αποδεκτοί**.

Τα καφενεία, ως πολιτιστικά και κοινωνικά φαινόμενα, συνέβαλαν και συνεχίζουν να συμβάλλουν, στη διάδοση των τοπικών νέων. Αποτελούν τον πιο λειτουργικό πίνακα ανακοινώσεων κάθε κοινότητας. Εδώ θα «δημοσιευτούν» οι αγγελίες για εργασία, εδώ θα ανακοινωθούν οι δράσεις της Τοπικής Κοινότητας. Σημεία αναφο-

ράς νέων και ηλικιωμένων, είναι οι χώροι όπου ανταλλάσσονται απόψεις και εύκολα οι συζητήσεις συνοδεύονταν από κεράσματα.

Εδώ θα ειπωθούν οι πρώτες καλημέρες και εδώ θα σηματοδοτηθούν οι ώρες της ξεκούρασης. Συχνά ένα και μόνο καφενείο είναι επαρκής λόγος ο ντόπιος να παραμείνει στον μικρό του οικισμό και ο επισκέπτης να έχει μια καλή αφορμή για να φτάσει στο κατώφλι αυτού του τόπου.

Αντλήθηκαν στοιχεία από την Ερευνητική Διπλωματική εργασία:

Το καφενείο ως τρίτος χώρος

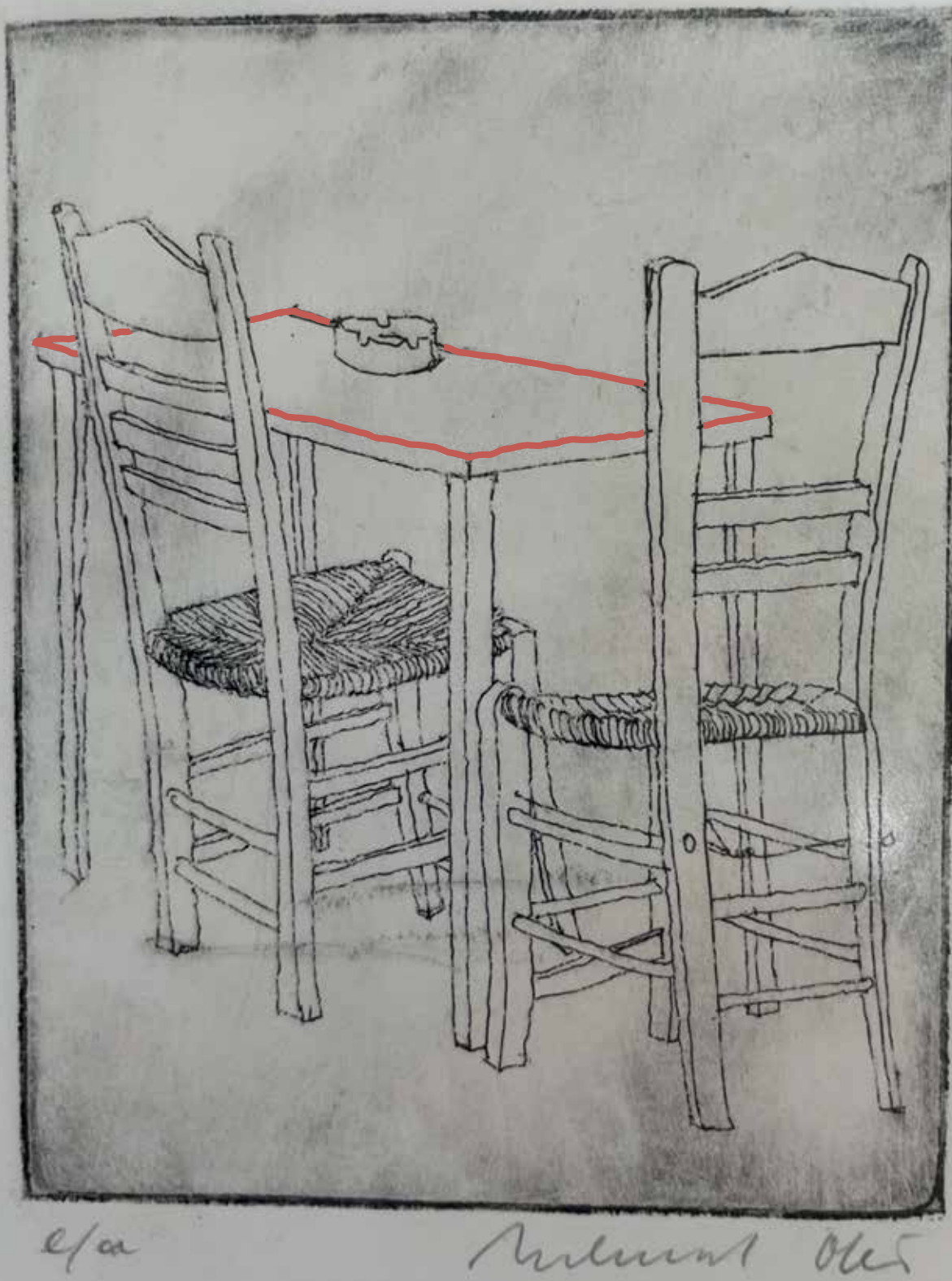
Των φοιτητριών: Τασιοπούλου Στυλιανή ΑΕΜ: 8916, Cekici Olivja ΑΕΜ: 8794

Επιβλέπων Καθηγητής: Κονταξάκης Δημήτριος

Πολυτεχνική Σχολή: Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Φεβρουάριος 2025

Καφεενεία	
10 έργα	

Με τη φιλοσοφία LEADER

Παραδοσιακά καφενεία, αναψυκτήρια αλλά και σύγχρονα καφέ. Με εργαλείο τη χρηματοδότηση LEADER, δημιουργήθηκαν 2 παραδοσιακά καφενεία, 2 σύγχρονα καφέ, 1 αναψυκτήριο και εκσυγχρονίστηκαν 4 ακόμη προϋπάρχουσες βιώσιμες επιχειρήσεις καφέ. Επίσης μία μονάδα επεξεργασίας και τυποποίησης καφέ έγινε πραγματικότητα και εξυπηρετεί όχι μόνο τις επιχειρήσεις του νησιού, αλλά προμηθεύει καφέ και σε καταστήματα σε όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό.

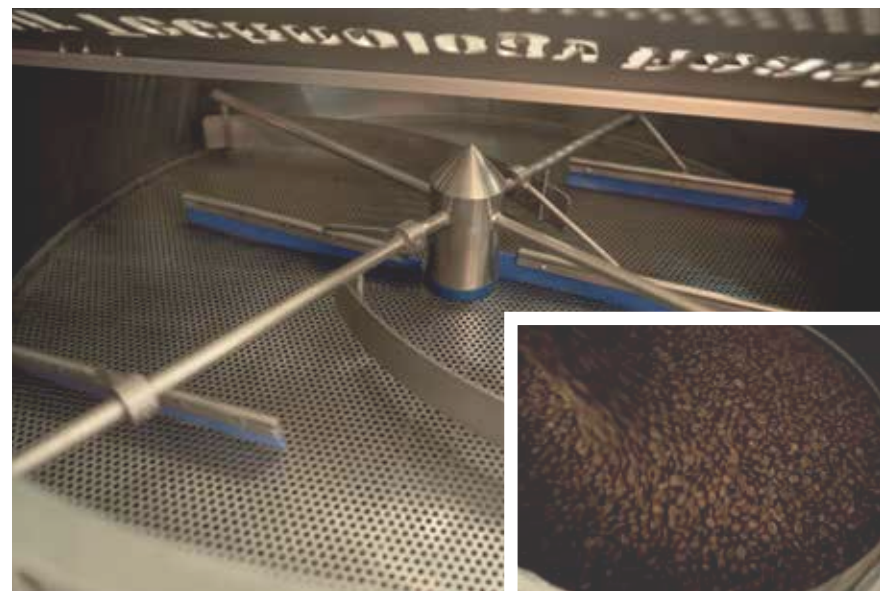
Ο συνολικός προϋπολογισμός των έργων ξεπέρασε το 1.200.000 ευρώ.

Σταθερά σημεία συνάντησης και συνάθροισης, τόσο του ντόπιου πληθυσμού, όσο και των επισκεπτών, οι 8 επενδύσεις πραγματοποιήθηκαν στην περιφέρεια του νησιού.

Από την ορεινή Κάπη, σε υψόμετρο 350 μέτρων έως το παραθαλάσσιο Ασπροπόταμο. Από το ψαροχώρι της Παναγιούδας με τους 900 μόνιμους κατοίκους έως το Πέραμα, στον Κόλπο της Γέρας, και έως τη μεγάλη παραλία των Βατερών που μετατρέπεται σε τουριστικό θέρετρο.

Έργα που μετατρέπονται σε σημεία συνάντησης της νεολαίας, που αποτελούν χώρους για την βασική έξοδο ηλικιωμένων και συνταξιούχων, σημεία που μετασχηματίζονται σε τοπόσημα της μικρής καθημερινής ιστορίας κάθε οικισμού. Βιώσιμες επιχειρήσεις, που εξασφαλίζουν απασχόληση σε πολίτες της περιφέρειας και αναζωογονούν τους μικρούς οικισμούς στους οποίους βρίσκονται.

Ιδέες & προοπτικές

μικρές εστίες
φιλοξενίας &
ταυτότητας

Το καφενείο, παραδοσιακά, ενώνει τον ψαρά με τον φοιτητή, τον ταξιδιώτη με τον μόνιμο κάτοικο. Εκεί ακούγονται νέα, δένονται παρέες, γεννιούνται ιδέες. Ένα χαμόγελο, ένα ποτήρι νερό, μια μικρή μπουκίτσα καλωσορίσματος: αυτά τα απλά τελετουργικά επιστρέφουν πολλαπλάσια σε εμπιστοσύνη και μνήμη. Όταν ο επισκέπτης παίρνει μαζί του μια γεύση που θα θυμάται, ένα όνομα που θα προφέρει, μια ιστορία που θα μοιραστεί, τότε το καφενείο έχει πετύχει κάτι περισσότερο από μια καλή μέρα στο ταμείο. Έχει γίνει μικρός πρεσβευτής του νησιού.

γεύση του
τόπου

Η Λέσβος προσφέρει έναν τεράστιο πλούτο υλικών, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν και από το πιο μικρό καφέ του νησιού: ελιές, λάδι, λαδοτύρι, μέλι και παστέλι, βότανα, λεμόνια. Όταν το μενού ενσωματώνει αυτά τα υλικά με σεβασμό και καθαρότητα –ένα τοστ με λαδοτύρι και ρίγανη, ένα γλυκό με μέλι και σουσάμι, μια σπιτική λεμονάδα με αρωματικά– ο πελάτης δεν αγοράζει απλώς κάτι νόστιμο. Αγοράζει ένα κομμάτι του νησιού. Κάθε τοπικό προϊόν που αναφέρει ξεκάθαρα την προέλευσή του και ποιος το παράγει, μετατρέπεται αυτόματα σε μια μικρή ιστορία. Και οι ιστορίες είναι το καλύτερο μάρκετινγκ.

Ένα ράφι με μικρές τοπικές γεύσεις, μια βραδιά με παραγωγό μελιού, μια συνεργασία με ξενώνες για πρωινά to-go, μια μουσική βραδιά χαμηλού κόστους, μια στάση σε πολιτιστικές διαδρομές. Οι συνεργασίες πολλαπλασιάζουν την αξία χωρίς σημαντικές οικονομικές επιβαρύνσεις. Και κυρίως, κρατούν ζωντανή την αίσθηση ότι το καφενείο ανήκει στο οικοσύστημα του νησιού, όχι μόνο στον δρόμο όπου βρίσκεται.

Στην εποχή μας, ο τρόπος έχει σημασία όσο και το αποτέλεσμα. Φίλτρα νερού αντί για μπουκάλια, επαναχρησιμοποιούμενα ποτήρια με μικρή έκπτωση, κομποστοποίηση καταλοίπων καφέ σε συνεργασία με γείτονες που καλλιεργούν. Μια ταμπέλα που εξηγεί γιατί γίνονται αυτά, μετατρέπει την πράξη σε μήνυμα: εδώ σεβόμαστε με σεβασμό.

Οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης δεν είναι αυτοσκοπός για μία επιχείρηση· είναι προέκταση του μαγαζιού προς τον έξω κόσμο. Μερικές καθαρές φωτογραφίες που δείχνουν τον τόπο, τα πρόσωπα και το προϊόν, ενημερωμένες ώρες λειτουργίας, ευγενικές απαντήσεις στις κριτικές: αυτά αρκούν για να φανεί η ποιότητα. Ο επισκέπτης δεν ψάχνει τέλεια σκηνοθεσία, ψάχνει αλήθεια και συνέπεια.

Όσο πιο ανοιχτή είναι η πόρτα –κυριολεκτικά και μεταφορικά– ενός καφενείου, τόσο πιο γερή γίνεται η κοινότητα γύρω του. Ας σεβόμαστε, λοιπόν, φιλόξενα, καφέ που μυρίζει Λέσβο.

συνεργασίες που
μεγαλώνουν τον
κύκλο

βιωσιμότητα
που φαίνεται

ψηφιακή βιτρίνα
με ανθρώπινο
πρόσωπο

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

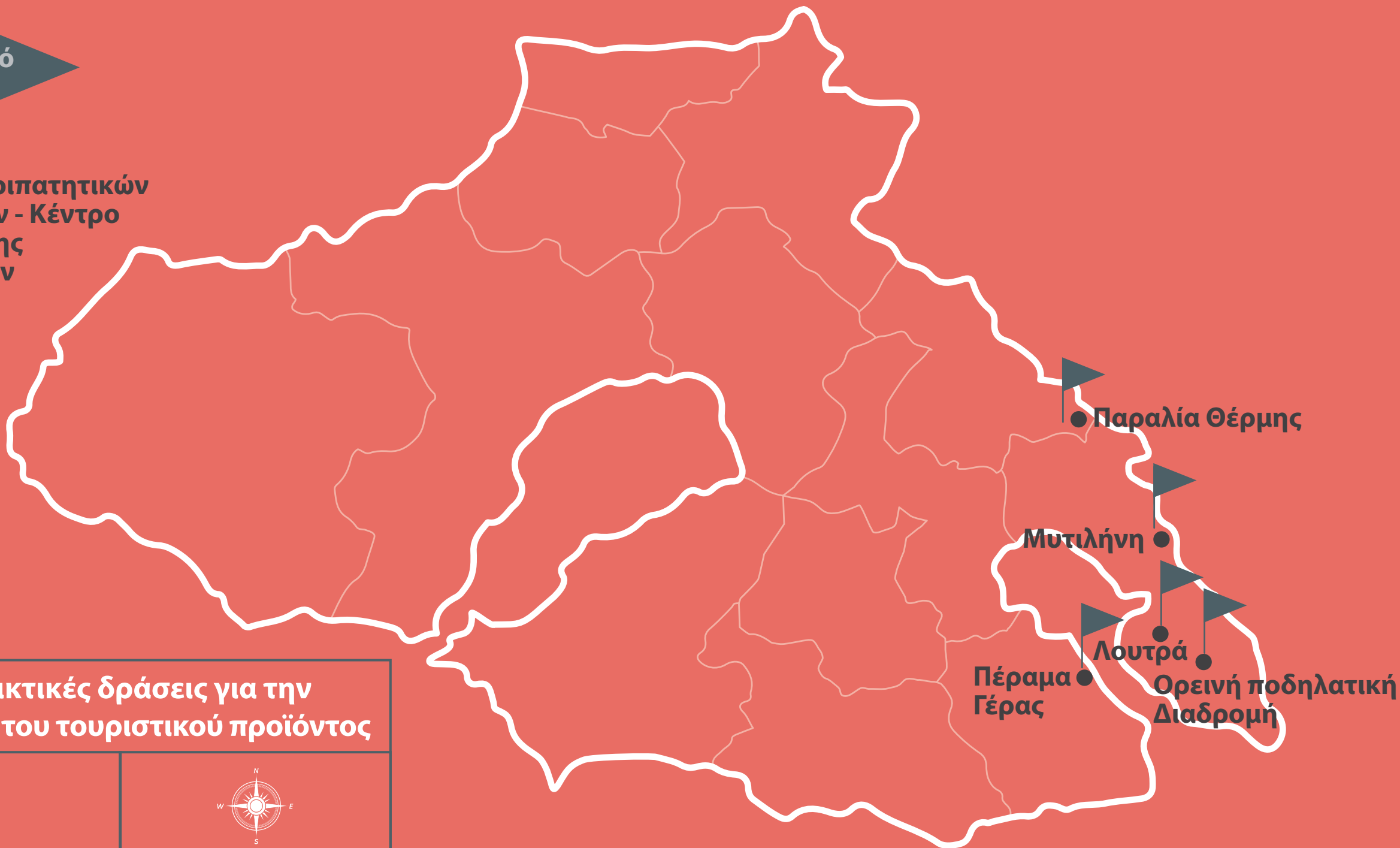
περιηγητικές
διαδρομές |
διαδρομές ορεινής
ποδηλασίας |
καταδυτικό κέντρο |
κέντρο ενημέρωσης
επισκεπτών |
διαμόρφωση και
ανάπλαση δημοσίων
χώρων

**Υπερτοπικό
έργο**

**Δίκτυο Περιπατητικών
Διαδρομών - Κέντρο
ενημέρωσης
επισκεπτών**

**Υποστηρικτικές δράσεις για την
ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος**

6 έργα

Με το όραμα και τη φιλοσοφία LEADER

Με στόχο την ενίσχυση των ήπιων μορφών τουριστικής ανάπτυξης της Λέσβου και την προσέλκυση επισκεπτών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, ελαχιστοποιώντας τις εποχικές διακυμάνσεις και προάγοντας ένα βιώσιμο τουριστικό μοντέλο, και σ' αυτό το LEADER, πραγματοποιήθηκαν επενδύσεις για την ενίσχυση του του θεματικού τουρισμού.

Με συνολική επένδυση που ξεπέρασε τις 100.000 ευρώ, η Επιμελητηριακή Λεσβιακή Εταιρεία Ανάπτυξης – ΕΛΕΑ ΑΜΚΕ δημιούργησε ένα Κέντρο Ενημέρωσης για το Δίκτυο Περιπατητικών Διαδρομών & Φυσικών Πόρων της Λέσβου. Το έργο αφορά την παρουσίαση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Λέσβου αξιοποιώντας νέες καινοτόμες εφαρμογές (VR - Virtual Reality & AR - Augmented Reality) εικονικής πραγματικότητας και επαυξημένης πραγματικότητας.

Το έργο περιλαμβάνει επίσης, την ψηφιοποίηση του Δικτύου Περιπατητικών Διαδρομών και Φυσικών Πόρων της Λέσβου, ερευνώντας και καταγράφοντας τις διαδρομές και δημιουργώντας ειδικό λογισμικό παρουσίασης του Δικτύου. Το λογισμικό παρουσίασης του Δικτύου και των Διαδρομών του αποτυπώνει τα δεδομένα σε ψηφιακή πλατφόρμα, ανοικτή στο κοινό, και επιτρέπει την άντληση στοιχείων για 20 τουλάχιστον Περιπατητικές Διαδρομές της Λέσβου.

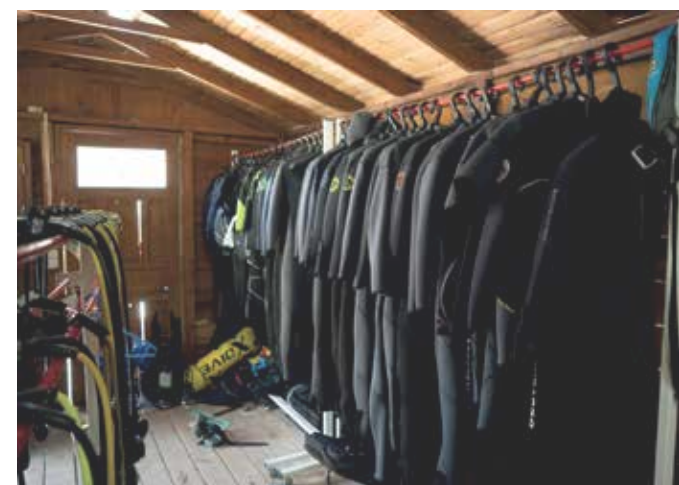
Επίσης, με επένδυση που φτάνει τις 30.000 ευρώ, ενισχύθηκε ο Ποδηλατικός Σύλλογος Λέσβου και δημιουργήθηκε μία ακόμη ορεινή ποδηλατική διαδρομή στο νησί. Ταυτόχρονα, με αυτό τον τρόπο υποστηρίχθηκε η μακροχρόνια συλλογική δράση του Ποδηλατικού Συλλόγου και ενισχύθηκε η ίδια η έννοια του εθελοντισμού στο νησί. Έννοια που για περισσότερο από δέκα χρόνια όλα τα μέλη του Συλλόγου την κάνουν πράξη με συνέπεια και συνέχεις δράσεις.

Μία ακόμη επένδυση, ύψους 150.000 ευρώ, στην πόλη της Μυτιλήνης αφορά την ίδρυση καταδυτικού κέντρου, ενισχύοντας μία ακόμη μορφή εναλλακτικού τουρισμού, του τουρισμού καταδύσεων, που αποκτά ολοένα και περισσότερο κοινό.

Με ανάπλαση 2 Δημοτικών κοινόχρηστων χώρων, και με επενδύσεις που φτάνουν τις 450.000 ευρώ, αναμορφώθηκαν και παραδόθηκαν στο κοινό, 2 σημεία με σημαντική διέλευση επισκεπτών στα Λουτρά Μυτιλήνης και στον οικισμό Παραλία Θέρμης.

Τέλος, μία επιχείρηση ενοικίασης ποδηλάτων και αθλητικού εξοπλισμού, που δημιουργήθηκε στο Πέραμα Γέρας, με επένδυση που ξεπέρασε τις 45.000 ευρώ, συμβάλλει με τον τρόπο της στην ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος και κυρίως του αθλητικού τουρισμού της Λέσβου.

35 χρόνια LEADER στη Λέσβο 1991-2026

«...Οι Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) θα πρέπει να είναι σε θέση να εντοπίζουν ολοκληρωμένες και καινοτόμες τοπικές λύσεις για τα τοπικά προβλήματα και να μπορούν να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά...». Αυτά τα λόγια ειπώθηκαν, το Μάρτιο του 1991 στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όταν ψηφίστηκε ο πρώτος κανονισμός για την κοινοτική πρωτοβουλία LEADER.

LEADER. Μια λέξη που μάλλον στοιχειώνει τον ύπνο μας αλλά ταυτόχρονα εμπνέει και τα όνειρά μας.

Η δύναμη της φαντασίας

Ο Benedict Anderson γράφει ότι: «**Οι κοινότητες πρέπει να διακρίνονται, από το ύφος με το οποίο φαντάζονται**», κάτι που είμαι σίγουρος ότι όλοι έχουμε βιώσει ως ένα σημαντικό δόγμα, αλλά και ως μεγάλη πρόκληση του LEADER, που συχνά ξεκινάει από τη δική μας ικανότητα να φανταζόμαστε.

Ο Αϊνστάιν είπε ότι «**η φαντασία είναι πιο σημαντική από τη γνώση**», επειδή μας επιτρέπει να ξεφύγουμε από το προβλέψιμο. «Η λογική μπορεί να σας πάει από το Α στο Β», γράφει ο Αϊνστάιν, «**η φαντασία θα σας πάει παντού**».

Οι τοπικές κοινότητες, για να υπερβούν το δικό τους μυωπικό όραμα για το μέλλον, πρέπει να φανταστούν και να επανεφεύρουν τον εαυτό τους. Κατά την άποψή μου, μόνο το LEADER είναι σε θέση να το κάνει αυτό αποτελεσματικά. Και το κάνει, δημιουργώντας συνοχή, εμπνέοντας τη φαντασία και εξομαλύνοντας τις συγκρούσεις σκοπιμοτήτων.

Ομάδες Τοπικής Δράσης & κοινωνικό κεφάλαιο

Οι ΟΤΔ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο οικοσύστημα της τοπικής ανάπτυξης. Είναι καταλύτες για τη λήψη αποφάσεων, εισάγουν συνεχώς σημαντικές δυναμικές και μεταβλητές, που δημιουργούν κοινωνικό κεφάλαιο. **Ενδυναμώνουν**

τις τοπικές κοινότητες, ενισχύοντας την τοπική ταυτότητα, την αίσθηση του ανήκειν, τις προσδοκίες και το όραμα για ένα καλύτερο μέλλον.

Πόσο υποβαθμισμένη είναι μια νησιωτική περιοχή με διάσπαρτο πληθυσμό σε σύγκριση με μια πιο πυκνοκατοικημένη περιοχή; Πόσο εξαρτάται μια περιοχή από συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες, όπως η γεωργία, ή η αλιεία; Ποια είναι τα φυσικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά που καθορίζουν τη ζωή των ανθρώπων και δημιουργούν μια κοινή ταυτότητα; Εν ολίγοις, **σε ποιο βαθμό οι κοινότητες «φαντάζονται» τους εαυτούς τους ως κοινότητες**. Η απάντηση κατά την άποψή μου αναφέρεται στο LEADER, ως ένας τρόπος για να διεγείρει τη φαντασία της κοινότητας, να δημιουργήσει **εμπιστοσύνη** και κοινές δράσεις

LEADER & βιωσιμότητα

Η Στρατηγική LEADER στη Λέσβο, έδωσε έμφαση στην προώθηση ενός κεντρικού θέματος: «**βιώσιμη χρήση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων του**», προκειμένου να γίνουν τα νησιά μας και οι κοινότητες τής νησιωτικής υπαίθρου, ένα καλύτερο μέρος για να ζει κανείς.

Η Λέσβος, έζησε τα τελευταία 15 χρόνια πολλαπλές κρίσεις, μέσα στις ανισότητες της διπλής νησιωτικότητας της, την εθνική δημοσιονομική κρίση, το προσφυγικό-μεταναστευτικό, ως σύνορο της Ευρώπης, με τεράστιες επιπτώσεις, και έζησε επίσης, την κρίση της πανδημίας.

Ποιο είναι το μήνυμα που εισπράττουμε εμείς η ΕΤΑΛ ως ΟΤΔ, αφουγκραζόμενοι την κοινωνία, μετά από όλες αυτές τις περιπέτειες; Έχουμε προσαρμοστικότητα, ευελιξία, διορατικότητα, ικανότητες και αντοχές;

Ανθεκτικότητα, προσαρμοστικότητα, συμπερίληψη

Το LEADER απέδειξε, ότι στα χέρια ικανών ΟΤΔ, μπορεί να δημιουργήσει συνθήκες αντοχής. Το 2016, η ΕΤΑΛ Α.Ε. στην Τοπική Αναπτυξιακή της Στρατηγική, δήλωνε μεταξύ άλλων ότι «**η ανάπτυξη δεν μπορεί να είναι κατευθυνόμενη από το κέντρο, πρέπει να είναι ελεύθερη και ευπροσάρμοστη, με στόχο την ανθεκτικότητα της περιοχής και των κατοίκων της**». Σήμερα, η Ευρώπη, κάτω από το βάρος ισχυρών προκλήσεων και πιέσεων, μιλάει για το περιβόητο «**resilience**», την **ανθεκτικότητα** των περιοχών, την **αναζωογόνηση** των περιοχών την προσέλκυση νέων ανθρώπων.

Το LEADER είναι ένας τρόπος να φανταστούμε καλύτερες τοπικές κοινότητες. Κινητοποιούμε τη φαντασία με διαβούλευση κι εμπύχωση του κάθε κατοίκου

στα παραμεθόρια χωρία, στο πεδίο, στη ταβέρνα, στο καφενείο, στην επιχείρηση. **Εκεί όπου οι αγώνες της ζωής είναι σε κίνηση**, και όχι μέσα σε γραφεία και πάνω σε χαρτιά.

Αυτές οι τοπικές κοινότητες, δεν μπορούν να οικοδομηθούν αν αντιμετωπίζουν με φόβο τις προκλήσεις και αν έρχονται αντιμέτωπες με το τέρας της γραφειοκρατίας. Πρέπει να τις εμφυσήσουμε με θάρρος, αποφασιστικότητα, να εμπνεύσουμε εμπιστοσύνη. Η επίτευξη αυτών, αποτελεί την εκπλήρωση της αποστολής μας σήμερα.

Το LEADER μπορεί να θέσει τα πραγματικά διακυβεύματα μιας περιοχής, στο επίκεντρο της συζήτησης, εντός των τοπικών κοινοτήτων. Το πόσο επιτυχημένο είναι αυτό, εξαρτάται από το **βαθμό ελευθερίας που έχουν οι ΟΤΔ** και από την ωριμότητα των ενδιαφερομένων μερών. Το μονοπάτι, φυσικά είναι δύσκολο και οι δυσκολίες δεν σταματούν ποτέ. Οι παλίρροιες έρχονται και φεύγουν, αλλά το νησί μας, Η Λέσβος είναι πάντα εκεί, ως ο καμβάς πάνω στον οποίο ζωγραφίζουμε τη ζωή μας, με τη δημιουργική χρήση της φαντασίας.

Η καινοτομία περνάει από τη θεωρία στην πράξη. **Τα δίκτυα και η συνεργασία αναπτύσσονται οργανικά.** Η απόκτηση και η μεταφορά εμπειρίας, η διαρκής εκπαίδευση, η ενεργοποίηση πιο συμμετοχικών δραστηριοτήτων, η εξωστρέφεια, η επιδίωξη τοπικών στόχων, γίνονται μέρος της καθημερινής ζωής, διευκολύνοντας την ερμηνεία της πολιτικής.

Μετρήσιμα αποτελέσματα & διλήμματα

Υπάρχει πάντα το στοιχείο της αποτυχίας, του κινδύνου, αλλά η ισορροπία διατηρείται. Αναπόφευκτα στη δουλειά μας πρέπει να τεκμηριώνουμε, να παρέχουμε αποδείξεις και πρόσβαση στα αποτελέσματα. Τι συμβαίνει όταν θέλουμε όμως να μετρήσουμε την επιτυχία; **Μετράμε τη δραστηριότητα ή τον αντίκτυπο;** Η ίδια η διαδικασία έχει σημαντικό βάρος; Πώς μετράς την ικανοποίηση ενός πατέρα που βιοπορίζεται από μια μικρή επιχείρηση στο Σίγρι και κρατάει εκεί τα παιδιά του; Μετράμε την ανθρώπινη καταξίωση και περηφάνεια, την κοινωνική ευτυχία;

LEADER και καινούριες προκλήσεις

Πρέπει να εξελιχθεί το LEADER; Είναι τα χαρακτηριστικά του παρωχημένα καθώς περνάει ο καιρός σε έναν ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο; Η φιλοσοφία LEADER **απέδειξε ότι μπορεί να ανταποκριθεί** στις αλλαγές και τις προκλή-

σεις, επειδή **η αλλαγή βρίσκεται στον πυρήνα της** και η πρόκληση είναι μια καθημερινή δραστηριότητα.

Το LEADER σήμερα, στη Λέσβο, είναι ώριμο και έχει εμπεδώσει τα μαθήματα του παρελθόντος. Έχει πρωτοστατήσει σε αποτελεσματικές πολιτικές και πρακτικές. Έχει αναπτύξει αξιοπιστία, διαφάνεια, εμπιστοσύνη και αποτελεσματικότητα μέσω των διαδικασιών του. Όλοι οι εμπλεκόμενοι θα πρέπει να είναι υπερήφανοι που συνδέουν την εργασία τους με τα οράματα του LEADER της περιοχής.

Τα επόμενα χρόνια θα είναι τουλάχιστον ενδιαφέροντα. Θα προκύψουν νέες προκλήσεις, νέες απειλές αλλά και ευκαιρίες. Πρέπει να ανατρέξουμε στις απαρχές του LEADER, και να βελτιωθούμε από τα διδάγματα των εμπειριών μας. Να βοηθήσουμε την ένταξη και την κοινωνική συνοχή, να ελαχιστοποιήσουμε την απομόνωση και την περιθωριοποίηση και να γίνουμε όλο και πιο εξωστρεφείς.

Σε μια εποχή, που το βίωμά μας αφορά κυρίως τον εξωτερικό κόσμο - το κινητό μας, τον υπολογιστή μας - το LEADER, μπορεί να μας δώσει πίσω αυτόν τον πλούσιο εσωτερικό κόσμο, που συχνά απουσιάζει.

Τον εσωτερικό κόσμο μιας κοινότητας!

Και επειδή αυτό που αποδεικνύεται τώρα, **35 χρόνια μετά από την αρχή**, ήταν κάποτε μόνο φανταστικό, για μας, την Ομάδα Τοπικής Δράσης της Λέσβου, είναι το υλικό μιας φαντασίας που έγινε και συνεχίζει να γίνεται πραγματικότητα, για τις τοπικές κοινότητες και το μέλλον τους.

Γιατί το LEADER στη Λέσβο έχει το δικό του όνομα και επώνυμο, και αυτό είναι των Στελεχών του, ανθρώπων, που με πείσμα επιμένουν στο κοινό όραμα.

Αναστάσιος Μ. Περιμένης
Γενικός Διευθυντής ΕΤΑΛ Α.Ε.

Προσαρμογή κειμένου από την παρουσίαση στην Εκδήλωση:

«30 χρόνια LEADER – το παρόν και το μέλλον», που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο λειτουργίας του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου, με τη συμβολή του Ελληνικού Δικτύου LEADER και των τοπικών φορέων της Αμφίκλειας, στις 26-28 Νοεμβρίου 2021 στο Πνευματικό Πολιτιστικό Κέντρο «Παπακώστειο» στην Αμφίκλεια Φθιώτιδας.

<https://www.youtube.com/watch?v=yvgMAHPfyhE>

**Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης Λέσβου Α.Ε.
(Ε.Τ.Α.Λ. Α.Ε.)**

Ερμού 4, 81100, Μυτιλήνη, Λέσβος, Ελλάδα

Τηλ.: +30 22510 29400,

Φαξ: +30 22510 29577

E-mail: inquiries@etal-sa.gr

www.etal-sa.gr

Η έκδοση πραγματοποιείται στο πλαίσιο του υπομέτρου 19.4,
“Ενέργειες Πληροφόρησης και προβολής-Ενέργειες Εμπύχωσης”
με δικαιούχο την ΕΤΑΛ Α.Ε.

Για το Τοπικό Πρόγραμμα Λέσβου, “Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία
Τοπικών Κοινοτήτων” / “Community Led Local Development (CLLD/LEADER)”
Περιοχή Παρέμβασης Νήσος Λέσβος,
“Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη Αγροτικών & Παράκτιων Περιοχών
της Νησιωτικής Υπαίθρου”

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ
ΤΡΟΦΙΜΩΝ

ΕΓΤΑΑ: Η ΕΥΡΩΠΗ
ΕΠΕΝΔΥΕΙ ΣΤΙΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

CLLD/LEADER-
ΤΑΠΤΟΚ

ΑΝΑΠΤΥΞΗ - ΕΡΓΑΣΙΑ -
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

ΟΤΔ/ΕΦΔ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΛΕΣΒΟΥ Α.Ε.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

<https://clld-leader.etal-sa.gr>

